

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอเสนอ ตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ทฤษฎีและแนวคิด เกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.3 การวิเคราะห์หลักสูตร
- ตอนที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิด เกี่ยวกับนาฏศิลป์และการละคร
- ตอนที่ 3 วัฒนาการของหลักสูตรนาฏศิลป์ในสถาบันอุดมศึกษา
- ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร ในภาษาอังกฤษ มีใช้ 2 คำ คือ "Syllabus" และ "Curriculum" คำว่า "Syllabus" เป็นภาษาละตินสมัยกลาง ที่มาจากคำศัพท์ภาษากรีกว่า syllabus ซึ่งมีความหมายว่า "หัวข้อโดยย่อของใจความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือหัวข้อโดยย่อของรายวิชาต่าง ๆ" ส่วนคำว่า curriculum เป็นภาษาละตินสมัยใหม่ที่มาจากรากศัพท์ในภาษาละตินว่า currere แปลว่า "กระบวนวิชา" (course) ดังนั้น คำว่า curriculum จึงหมายถึง "กระบวนวิชาทั้งหมดที่จัดโดยสถาบันการศึกษา" (Morris 1973 อ้างใน สัจจ อุทรานันท์, 2528)

ความหมายของหลักสูตร (curriculum) จะมีขอบเขตอยู่ภายใน 3 สถานะ ดังนี้ คือ

- (1) หลักสูตรในฐานะของศาสตร์แขนงหนึ่งในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- (2) หลักสูตรในฐานะของข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ

ทางการ

- (3) หลักสูตรในฐานะของระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร (Beauchamp ,

1981)

1.1 ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของศาสตร์สาขาวิชาหนึ่ง

ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้เปิดสอนศาสตร์สาขาวิชาหลักสูตร คำว่า "หลักสูตร" ในที่นี้หมายถึง "สาขาวิชาหลักสูตร" ซึ่งเป็นศาสตร์ที่สอนกันในระดับอุดมศึกษา ผู้ที่ศึกษาในสาขาวิชานี้จะต้องศึกษาถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ศึกษาถึงวิธีการใช้หลักสูตร และศึกษาถึงวิธีการประเมินผลหลักสูตรว่าควรจะทำแบบไหนและจะทำอย่างไร

ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้น อย่างเป็นทางการ

ตามความหมายนี้ หลักสูตรจะหมายถึง เอกสารซึ่งเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งในเอกสารนั้นจะประกอบไปด้วยรายละเอียดของจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดของเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียน รวมทั้งการกำหนดเวลาสำหรับการเรียนการสอน หลักสูตรในความหมายนี้ จะยังถึงความสำคัญของคำว่า "เอกสาร" และ "เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ" จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารที่กล่าวถึงสาระของหลักสูตรโดยตรง คือ จะกล่าวถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตรนั้น
2. เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย

ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้จะหมายถึงกิจกรรมทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งได้แก่การจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร การมองหลักสูตรในลักษณะของระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนี้จะเน้นที่กระบวนการทำงานและผลิตผลที่เกิดจากกระบวนการนั้นๆ (สัจจิต อุตหรานันท์, 2528)

มีนักการศึกษาชาวไทย และชาวต่างประเทศได้ให้คำนิยามของคำว่า "หลักสูตร" ไว้มากมาย ดังได้รวบรวมเสนอเป็นแนวคิด ต่อไปนี้

สมิทร ฤชานุกร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ระดับ คือ หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะสอดคล้องกับ ความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวล ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียน ก็ตาม เพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

"หลักสูตร" หมายความว่า ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น หลักสูตรจึงหมายถึงส่วนที่เป็น ข้อกำหนดรายการสอนและส่วนที่เป็นกระบวนการทั้งปวงเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามข้อกำหนดนั้น (สิริพร บุญญานันต์, 2529)

นักการศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ให้ความหมายหลักสูตรว่า คือ แผนซึ่งได้ออกแบบ จัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ (ธารง บัวศรี, 2531) ความหมายที่สอดคล้องกันนั้น ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนของการเรียน การสอน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการอุดมศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษามีความหมายที่แตกต่างจาก หลักสูตรประถม และมัธยมศึกษา หลักสูตรหรือนัยหนึ่ง ตัวแทนของโปรแกรมการศึกษา จะเป็นตัวชี้ ให้เห็นถึงสภาพการจัดดำเนินการของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกันได้ ดังที่ได้ทราบกันแล้ว สถาบันอุดมศึกษา จะมีความหลากหลายได้นั้น หลักสูตรหรือ โปรแกรมการศึกษาเป็นองค์ประกอบ สำคัญประการหนึ่ง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2536) อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติในอนาคต

ทาบ (Taba , 1962) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบขึ้นด้วยจุด ประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการ ประเมินผล

ในความหมายกว้าง ๆ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good , 1973) ได้ให้ความหมายของ หลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาต่างๆ
2. เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียน จัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การ
แนะแนวของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา

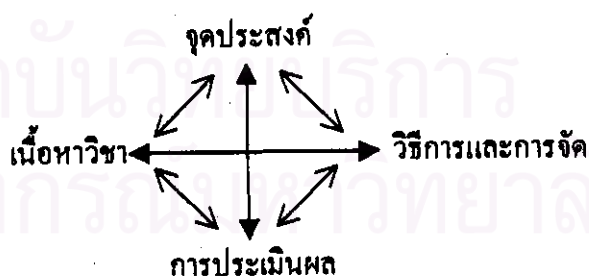
เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผน
ลำดับการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายกว้างๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะสำหรับ
ประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

โบซอม (Beauchamp, 1975) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนงานที่อธิบาย
ถึงขอบข่ายและการจัดเตรียมโปรแกรมการศึกษาในสถาบันการศึกษา ในแผนงานอาจประกอบด้วย
ข้อความที่บอกถึงความต้องการเป็นหลัก ที่เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการสอน วัตถุประสงค์
ของสถาบันการศึกษา โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินคุณค่า
ประสิทธิผลของหลักสูตร และระบบของหลักสูตร

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แผนการจัด
ประสบการณ์ต่างๆ ที่ทางสถาบันกำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามระดับของการ
ศึกษาที่สถาบันต้องการ โดยมีจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน
และการประเมินผล เป็นองค์ประกอบสำคัญ

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

เฮอริค และ ไทเลอร์ (Herrick and Tyler 1950 อ้างใน สุวรรณ กิตติเนาวรัตน์, 2530) ได้ให้
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร โดยเสนอเป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ
ของ หลักสูตร ดังนี้

ทาบ (Taba 1962) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
3. การประเมินผล

โบซอม (Beauchamp 1975) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งจะต้องเขียนไว้ในหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

สุมิตร ฤณากร (2520) ได้กล่าวถึงหลักสูตรในรูปขององค์ประกอบว่ามี 4 องค์ประกอบเช่นเดียวกัน คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

สุจริต เพียรชอบ (2523 อ้างใน บุญมี เฌรยอด , ม.ป.ป.) กล่าวถึง กระบวนการต่างๆ ที่จะทำหลักสูตรขึ้นมา โดยมีคณะกรรมการร่วมสร้างขึ้นซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรได้ดังนี้

1. จุดหมาย
2. โครงสร้าง
3. เนื้อหาวิชา
4. กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ
5. การประเมินผลหลักสูตร

นอกจากนี้ ปทีป เมธาคณวุฒิ (2532) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า องค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละส่วนมีบทบาทในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษามี 4 ส่วน คือ

1. การศึกษาทั่วไป (General Education)
2. การศึกษาวิชาเฉพาะ (Specialized Education)
3. วิชาเลือกตามที่สนใจ (Exploratory Education)
4. วิชาที่ช่วยเสริมประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน (Enrichment Education)

สำหรับการจัดสัดส่วนของหลักสูตรนั้น จากการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทางวิชาชีพมากขึ้นและในขณะเดียวกันก็เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาการศึกษาทั่วไปด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

จุดมุ่งหมายหลักสูตร

จิตรลดา (สุวัตติกุล) แสงปัญญา (2536) ได้อธิบายถึงความหมายของจุดมุ่งหมาย หลักสูตร และความสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร ไว้ว่า

ความหมายของจุดมุ่งหมายหลักสูตร (Curriculum Objective)

จุดมุ่งหมายหลักสูตรได้แก่ การกำหนดทิศทางของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้นมี เป้าหมายและมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร โดยทั่วไปแล้วจุดมุ่งหมาย หลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป (General Objective) ได้แก่จุดมุ่งหมายที่กล่าวไว้กว้างๆ เป็นภาพรวมเพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรว่ามีความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางใดบ้าง การเขียนจุดมุ่งหมายทั่วไปจึงมักมีลักษณะบ่งบอกปรัชญาการจัดการศึกษา และค่านิยมต่างๆ ในสังคมมากกว่าการเน้นด้านจิตวิทยา ด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น จุดมุ่งหมายทั่วไปจึงนิยมเขียนในระดับหลักสูตร

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะ (Specific Objective) ได้แก่จุดมุ่งหมายที่ระบุที่บ่งชี้ลงไปเฉพาะเรื่องโดยมักจะเน้นด้านการนำไปประยุกต์ใช้จริงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเขียนจุดมุ่งหมายเฉพาะจะเน้นด้านจิตวิทยา และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น จึงนิยมเขียนจุดมุ่งหมายเฉพาะในระดับหมวดวิชาหรือระดับรายวิชา

ความสำคัญของจุดมุ่งหมายหลักสูตร

จุดมุ่งหมายหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบทั้งหมดของหลักสูตร เพราะนอกจากจะเป็นแนวทางให้ผู้ได้ใช้หลักสูตรได้ทราบว่าหลักสูตรนั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนไปในลักษณะใดแล้ว จุดมุ่งหมายหลักสูตรยังเปรียบเสมือนคู่มือที่ช่วยให้การวางแผนและกำหนดรายละเอียดในองค์ประกอบอื่นๆ ง่ายขึ้นอีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักสูตรมีความสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. เป็นบรรณานุกรมที่แนบมาของลักษณะสังคมในอนาคต
2. เป็นแนวทางในการกำหนด และเลือกสรรเนื้อหาสาระตลอดจนมวลประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อบรรจุไว้ในหลักสูตร
3. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์
4. เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
5. เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรทั้งในระดับหน่วยงานส่วนกลางและในระดับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

การจัดประเภทของจุดมุ่งหมาย

ปัญหาที่พบในการกำหนดจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งก็คือ ความคลุมเครือของคำที่ใช้ในจุดมุ่งหมาย ดังนั้น การจัดแบ่งประเภทของจุดมุ่งหมายออกเป็นหมวด หมู่ตามลักษณะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และใช้คำที่แสดงออกถึงพฤติกรรมในจุดมุ่งหมายแต่ละหมวดหมู่อย่างถูกต้องเหมาะสม จะลดความคลุมเครือของจุดมุ่งหมายลงได้ อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งประเภทของจุดมุ่งหมาย มีผู้จัดแบ่งในหลายลักษณะ กล่าวคือ

บลูม แครทโฮล และฮาร์โรว์ (Bloom , Krathwol and Harrow , Quoted in Davies , 1976) แบ่งจุดประสงค์การศึกษาออกเป็น 3 พิสัย (Domain) คือ

พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

จิตพิสัย (Affective Domain) ประกอบด้วย การรับรู้ การตอบสนอง การประเมินผล คุณค่า การจัดระเบียบและลักษณะของคุณค่า

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวตอบสนองความเคลื่อนไหวพื้นฐาน ความสามารถรับรู้ ความสามารถทางกาย การเคลื่อนไหวอย่างมีความชำนาญ ทักษะการสื่อสาร

โบชอม (Beauchamp , 1975) แบ่งจุดมุ่งหมายออกเป็นด้านสติปัญญา (Cognitive) วิธีการคิด (Synstactical) เจตคติ (Affective) และการนำไปใช้ (Applicative)

กาย์และบริกส์ (Gagne and Briggs , 1974) แบ่งจุดมุ่งหมายออกเป็นทักษะทางสติปัญญา (Intellectual skills) วิธีการคิด (Cognitive Strategies) ข้อมูลทางภาษา (Verbal Information) ทักษะทางการ (Motor skills) และทัศนคติ (Attitude)

รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์

ในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตรนั้น นักวิชาการทางด้านหลักสูตรได้ให้แนวคิดไว้หลายรูปแบบ เช่น

ทาบ (Taba, 1962) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรออกเป็น 5 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum)
2. หลักสูตรรวมวิชา (Broad - fields curriculum)
3. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคมและภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน
(Curriculum based on social processes and life function)
4. หลักสูตรกิจกรรมหรือหลักสูตรประสบการณ์ (Activity or experience curriculum)
5. หลักสูตรแกนวิชา (Core curriculum)

เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และ ลิวอิส (Saylor , Alexander and Lewis 1981 อ้างใน สุวรรณากิตติเนาวรัตน์ , 2530) ได้แบ่งลักษณะรูปแบบการจัดเนื้อหาของหลักสูตรเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาหรือสาขาวิชา (Design focused on subject matter / disciplines)
2. รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นสมรรถภาพเฉพาะอย่างหรือเทคโนโลยี
(Designs focused on specific competencies / technology)
3. รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นความสำคัญของมนุษย์หรือเน้นกระบวนการ
(Designs focused on human traits / processes)
4. รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นภาระหน้าที่หรือกิจกรรมในสังคม (Designs focused on social functions / activities)
5. รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นความต้องการจำเป็นและความสนใจหรือเน้นกิจกรรมของผู้เรียน (Designs focused on individual needs and interests / activities)

สจ๊อด อูทรานันท์ (2529) ได้จัดหมวดหมู่รูปแบบหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรที่ขีดสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Designs focused on disciplines / subjects) ในกลุ่มนี้จะประกอบด้วย หลักสูตรแยกวิชา (Separate subject curriculum) หลักสูตร สหสัมพันธ์หรือหลักสูตรสัมพันธ์วิชา (Correlation curriculum) หลักสูตรรวมวิชาและหลักสูตรหมวดวิชา (Fusion curriculum and Broad- fields curriculum) หลักสูตรแกนวิชา (Core curriculum) และหลักสูตรบูรณาการ (Integrated curriculum)

2. หลักสูตรที่ยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก (Designs focused on individual needs and interests) ในกลุ่มนี้จะประกอบด้วยหลักสูตรที่ยึดเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-centered curriculum) หลักสูตรประสบการณ์ (Experience-centered curriculum) การศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive education) การศึกษาในระบบเปิด (Open education) และ การศึกษาที่เน้นมนุษยนิยม (Humanistic education) เป็นต้น

3. หลักสูตรที่ยึดเอากิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก (Designs focused on social activities and problems) ลักษณะของเนื้อหาจะเป็นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพของกิจกรรมและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ เช่น ให้นักเรียนได้จัดทำโครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในชุมชน เป็นต้น

4. รูปแบบหลักสูตรที่ยึดเอาทักษะกระบวนการเป็นหลัก (Designs focused on processes skills) เนื้อหาสาระของหลักสูตรส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่กระบวนการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

5. รูปแบบหลักสูตรที่ยึดเอาสมรรถภาพเป็นหลัก (Designs focused on specific competencies) การจัดเนื้อหาสาระตามรูปแบบนี้ เน้นการจัดระบบข้อมูล มีการกำหนดความรู้เรียงลำดับจากพื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่ลึกซึ้ง เน้นการฝึกปฏิบัติงานเกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน เป็นหลักสูตรที่พัฒนาผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติ และมีความต่อเนื่องกันอย่างมีระบบ

คุณฤ สิตถาวรศักดิ์ (2536) ได้แบ่งประเภทจัดหมวดหมู่หลักสูตรด้วยเกณฑ์ที่แตกต่างกันเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่จำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระ กลุ่มนี้แยกหลักสูตรออกเป็น 5 ประเภท ปรากฏ ในเอกสารตำราสาขาหลักสูตรทั่วไป ดังนี้

1.1 หลักสูตรรายวิชา (Discrete Discipline Curriculum, Subject Matter Curriculum, Separate- Subject Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้จัดประสบการณ์ส่วนใหญ่เรียงลำดับความยากง่ายเป็นรายวิชาย่อยๆ แยกต่างหากจากกัน

1.2 หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (Correlate Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้จัดประสบการณ์เป็นกลุ่มเล็กๆ โดยจัดรายวิชาย่อยที่มีความสัมพันธ์กันเข้าไว้ด้วยกันแต่ยังคงความเป็นรายวิชา ย่อยอยู่

1.3 หลักสูตรหมวดวิชา (Board-Fields Curriculum, Fused Curriculum) หลักสูตร ประเภทนี้คล้ายหลักสูตรสัมพันธ์วิชา เป็นแต่จัดรายวิชาที่คิดว่าเป็นจำพวกเดียวกันเข้าไว้ด้วยกันเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น

1.4 หลักสูตรแกน (Core Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้ยกสาระจำนวนหนึ่งใน หลักสูตรนั้นขึ้นเป็นแกนในขณะที่สาระอื่นเป็นส่วนประกอบ

1.5 หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้รวมประสบการณ์จากทุกสาระวิชามาสัมพันธ์กันจนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นวิชาใด จัดเป็นประสบการณ์ต่อเนื่อง หลักสูตรเช่นนี้อาจอาศัยประเด็นหรือปัญหาบางอย่างเป็นแกน แล้วหลอมทุกสาระวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน

แผนภูมิที่ 1 ประเภทของหลักสูตรจำแนกตามการจัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระ

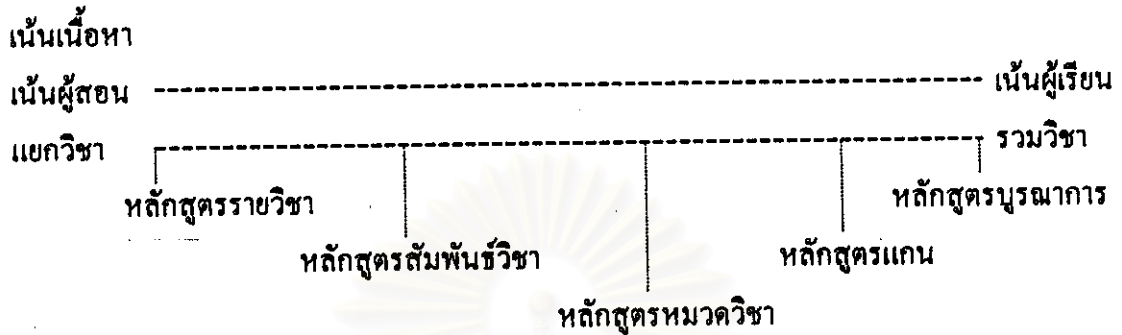

2. กลุ่มที่จำแนกตามบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอน แทนที่จะพิจารณาการจัดเนื้อหาสาระดังการจัดในแผนที่ 1 การจัดจำแนกตามเกณฑ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 หลักสูตรที่เน้นสาระวิชา (Subject-Centered Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้ เน้นบทบาทของผู้สอนในการถ่ายทอดวิชา อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อที่แฝงอยู่ในการจัดหลักสูตรประเภทนี้ คือ หากการสอนมีประสิทธิภาพผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้

2.2 หลักสูตรที่เน้นผู้เรียน (Child - Centered Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้ เน้นบทบาทของผู้เรียนในการเรียน อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อที่แฝงอยู่ในการจัดหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนน่าจะมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระเป็นรายวิชาในขณะที่หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนน่าจะมีการจัดประสบการณ์ในลักษณะบูรณาการ หรือสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum) ดังนั้น อาจแสดงด้วยภาพต่อไปนี้ได้

แผนภูมิที่ 2 เปรียบเทียบประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระกับหลักสูตรที่จำแนกตามการเน้นของหลักสูตร

3. กลุ่มที่จำแนกตามแกนประสบการณ์ที่ยึด กลุ่มนี้แยกหลักสูตรออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

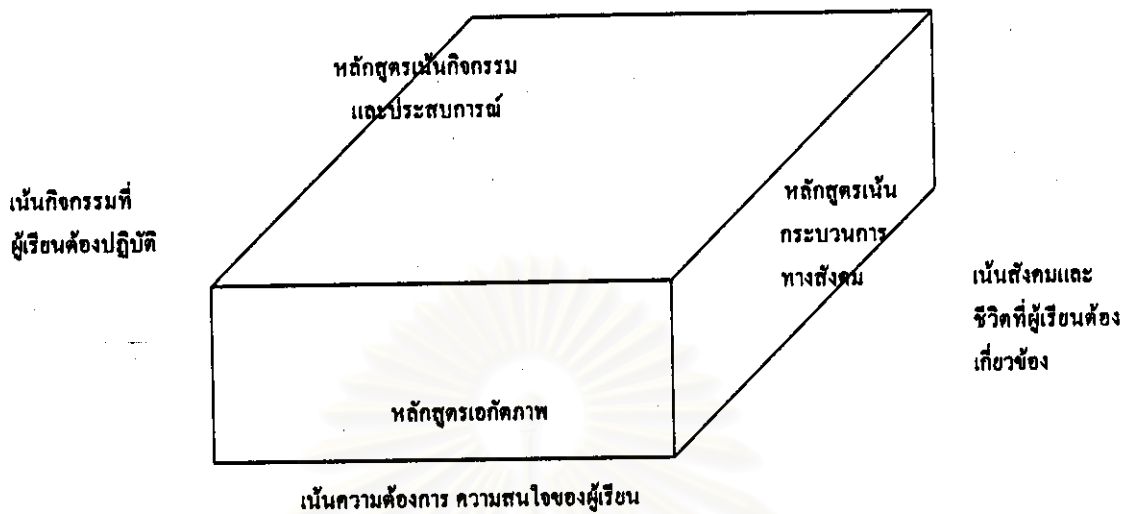
3.1 หลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคมและการดำเนินชีวิต (Curriculum Based on Social Process and Life Function) อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรประเภทนี้เป็นหลักสูตรบูรณาการ สาระโดยยึดสภาพการณ์ที่ผู้เรียนเผชิญอยู่ สภาพการณ์ที่ว่านี้ ได้แก่การดำรงชีวิตโดยส่วนตัว การดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมโดยที่สิ่งแวดล้อมที่ว่านี้แยกเป็น ส่วนที่เป็นสังคม และส่วนที่ไม่ใช่สังคม

3.2 หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้เป็นหลักสูตรบูรณาการสาระ เช่นเดียวกับหลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต แต่เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม และมีประสบการณ์ด้วยตนเอง

3.3 หลักสูตรเอกัตภาพ (Individualized Curriculum, The Personalized Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้เป็นหลักสูตรบูรณาการสาระอีกประเภทหนึ่ง แต่เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นอิสระจากคนอื่น หลักสูตรประเภทนี้ผู้สอนจะเป็นผู้จัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแต่เพียงลำพัง หรือร่วมกันจัดกับผู้เรียนก็ได้

หากเปรียบเทียบการจัดประเภทของหลักสูตรตามแนวนี้นี้กับการสอนแนวแรกอาจกล่าวได้ว่าการจำแนกตามสองแนวแรก มีลักษณะใกล้เคียงกันมากกว่า ในขณะที่การจำแนกตามเกณฑ์ที่สามนี้คล้ายกับเป็นการจำแนกหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนตามแนวที่สองออกไปอีก สุดแต่ว่ามอุมิติใดของผู้เรียนเป็นหลัก อาจจำลองภาพได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนจำแนกตามมิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้เรียน

จากการจัดหลักสูตรเป็นประเภทต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นว่ามี การพิจารณา ลักษณะของหลักสูตรจากเนื้อหาสาระประสบการณ์และกิจกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พิจารณา ลักษณะของหลักสูตร จากมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเพียงแต่ในบางสมัย ประสบการณ์หมายถึง สาระวิชา ที่ถ่ายทอดจากครูซึ่งเป็นผู้รู้ไปยังนักเรียนซึ่งเป็นผู้ไม่รู้ และในบางสมัย ประสบการณ์ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำเองและการเรียนรู้เกิดได้โดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับสิ่งที่ ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ เป็นต้น ที่แท้แล้วการพิจารณาลักษณะของหลักสูตร น่าจะพิจารณาจาก ทุกส่วนของหลักสูตร คือ ความเชื่อพื้นฐาน ปรัชญา จุดหมาย การจัดประสบการณ์ กรรมวิธี และ สิ่งที่หลักสูตร มุ่งประเมิน แม้ว่าเอกสารหลักฐานจะแสดงส่วนต่างๆ เหล่านี้ไม่ครบถ้วนก็ตาม ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรทั้งหลายมิได้เป็นกลางแต่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้ทรรศนะหนึ่งเสมอจะ โดยรู้ตัวหรือไม่ ก็ตาม และเป็นไปเพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะบางอย่างของผู้กำหนดหลักสูตร แต่ในความเป็นจริงมัก มีมากกว่าหนึ่งทรรศนะในการกำหนดหลักสูตรหนึ่งๆ เพียงแต่ว่าทรรศนะใดเป็นแนวคิดกระแสหลักเท่านั้น หลักสูตร จะแสดงลักษณะเด่นตามแนวคิดกระแสหลักที่มีอิทธิพลเหนือหลักสูตรนั้น

กิจกรรมการเรียนการสอน

ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมในส่วนนี้จะประกอบไปด้วยการเลือกวิธีการสอนและการกำหนดงานของนิสิต

การเลือกวิธีการสอน วิธีการสอนในระดับอุดมศึกษามีอยู่ 4 แบบ คือ การสอนแบบ บรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบฝึกปฏิบัติ และการสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง สำหรับการเลือกวิธีสอนว่าจะสอนแบบไหนนั้น มีหลักในการเลือกพิจารณา ดังนี้

1. วิธีสอนแบบนั้นๆ เหมาะสมกับตัวผู้สอนมากน้อยเพียงใด ผู้สอนมีความรู้และความถนัดในด้านใด ก็ควรพยายามใช้แบบนั้นเป็นหลัก แต่ควรพัฒนาวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด
2. เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน ถ้าเป็นเนื้อหาที่เป็นข้อมูลทางทฤษฎี หลักการ ก็อาจจะใช้การบรรยายได้ ถ้าเป็นเนื้อหาที่ยังเป็นปัญหาข้อถกเถียงก็อาจจะใช้การอภิปราย ถ้าต้องฝึกฝนก็ควรใช้แบบปฏิบัติ เป็นต้น
3. เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการสอน ถ้าต้องการให้รู้อะไร หรือเป็นอะไร ก็เลือกวิธีสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น
4. เหมาะสมกับจำนวนและลักษณะของผู้เรียน โดยคำนึงถึงจำนวนผู้เรียน และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
5. เหมาะสมกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

วิธีสอนที่เหมาะสมกับวิชาชีพ

เนื่องจากวิธีสอนมีหลายวิธี ทุกวิธีมีประโยชน์ในการนำมาใช้สอนทั้งสิ้น ข้อสำคัญในการนำมาใช้ต้องเลือกให้เหมาะสมจึงจะได้ผล การเลือกวิธีสอนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการสอน ผู้ใช้ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ

ถ้าจะพิจารณาถึงลักษณะการเรียนรู้ การสอนในปัจจุบัน จะเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ฉะนั้นพฤติกรรมด้านใดจะเปลี่ยนไปมากน้อยย่อมขึ้นอยู่กับนักเรียนว่ามีพฤติกรรมแต่ด้านเพียงใด และประสบการณ์ใหม่ที่ครูจะให้นั้นจัดเป็นพฤติกรรมด้านใด

การเรียนการสอนทางด้านอาชีพที่เปิดสอนในสถานศึกษามีหลายสาขา เช่น วิชาทางด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรมและดนตรี เป็นต้น ซึ่งกลุ่มวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ หลักสูตรและการเรียนการสอนจะเน้นทางด้านความรู้ และการปฏิบัติให้ทำควบคู่กันไป ดังนั้น ในการเลือกวิธีสอนจึงต้องเน้นไปในทางที่จะให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้มากกว่าที่จะเสนอเนื้อหาเพียงอย่างเดียวซึ่งในการสอนที่จะให้ผู้เรียนเกิดทักษะได้นั้นจะต้องเป็นการเรียนด้วยการฝึกโดยการมีครูดูแลควบคุม หรือทดลองปฏิบัติจริงอย่างใกล้ชิด

วิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนวิชาชีพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และฝึกฝนให้สามารถทำได้และปฏิบัติได้ มีหลายวิธีดังต่อไปนี้ (จำเนียร ศิลปวานิช, 2538)

1. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)
2. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)
3. วิธีสอนแบบทดลองในห้องปฏิบัติการ (Laboratory Method)
4. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)
5. วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study Method)
6. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem - Solving Method)
7. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)
8. วิธีสอนแบบบทเรียนสำเร็จรูป หรือ แบบโปรแกรม (Programmed Instruction

Method)

9. วิธีสอนแบบใช้ครูพี่เลี้ยง (Tutorial Method)

วิธีสอนแบบต่างๆ ที่เหมาะกับวิชาชีพดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่ครูจำเป็นต้องนำมาใช้สอนให้เกิดประสิทธิภาพ และถือเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะนำวิธีสอนแบบต่างๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรมาพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียน การสอน และสนองความต้องการของนักเรียนด้วย

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดมิได้ในขบวนการศึกษา เพราะจะทำให้ทราบว่าขบวนการศึกษาต่างๆ ได้บรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ การประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะเป็นการเสนอแนะแนวทางการดำเนินการวัดผลและประเมินผลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรนั้น (สจัด อุทรานันท์ 2527)

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander 1974) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า (Formative evaluation) หมายถึง การประเมินผลในขณะที่มีการใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ การประเมินกระทำเพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ในโปรแกรมการศึกษา

2. การประเมินผลสรุป (Summative evaluation) หมายถึง การประเมินเมื่อการดำเนินการตามแผนการต่างๆ สิ้นสุดลง

เมอเรนส์ และลิมานน์ (อ้างใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2535) ระบุเป้าหมายของการประเมินผลการศึกษาไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ดัดสนิการรอบรู้เกี่ยวกับทักษะ และความรู้ที่จำเป็น
2. วัดการปรับปรุงสิ่งที่เรียนมา
3. วินิจฉัยปัญหาของนักศึกษา
4. ประเมินผลวิธีสอน
5. ประเมินประสิทธิภาพของรายวิชา
6. ชูงใจให้นักศึกษาอยากเรียน

ประเภทของการประเมินผลการเรียน (Bergquist , 1981)

การประเมินพฤติกรรมของนักศึกษา ทำให้เห็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างมิติของ ขบวนการเรียน และผลที่ได้มาของหลักสูตรสำหรับแบบการสอน และการให้คะแนนนั้น การ ประเมินจะช่วยให้หาวิธีการ หรือแนวทางการสอนได้อย่างเหมาะสม

ปัจจุบันนี้การประเมินผลการศึกษาที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาในสถาบันการ ศึกษาระดับปริญญาตรี มีอยู่ด้วยกัน 7 วิธี คือ

1. แบบทดสอบปลายปิด (Closed - ended written tests)
 2. แบบทดสอบปลายเปิด (Open - ended written tests)
 3. การเสนอรายงานหรือผลงานทางวิชาการ (Presentation of academic products)
 4. การทดสอบพฤติกรรมของผู้เรียน (Behavioral performance tests)
 5. การสังเกตวัดจากการฝึกงานภาคสนาม (Observation of or Reflection on Performance in the field)
 6. ความสำเร็จจากการใช้เอกสารประกอบอย่างมีระบบ (Systematic Documentation of Achievement)
 7. การประเมินภาพรวม (global asoessment)
- 3 วิธีแรกจะเป็นแบบการประเมินที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุด

แม้ว่าการประเมินผลที่เลือกใช้กับระดับปริญญาตรียังไม่แน่ชัดกว้างเกินไป แต่ โดยทั่วไปแล้วจะคาดว่า การประเมินผลก็คือ การให้นักศึกษาได้เกรด หรือระดับคะแนนต่าง ๆ แต่ อาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป นักศึกษาอาจจะมีความรู้มากมาย มากกว่าระดับคะแนนที่ได้รับก็เป็นได้

สิ่งหนึ่งที่มีการกล่าวกันว่าสถาบันการศึกษาให้ 2 สิ่ง สำหรับผู้เรียน คือ การสอน และการประเมินผล นักศึกษาอาจจะเรียนรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกโดยผ่านกระบวนการสอน และเรียนรู้จากการประเมินผลด้านทักษะ ความรู้ ทักษะคติ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลมักจะติดตามมาด้วยการให้ระดับคะแนน

เครื่องมือการประเมินผลที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้เรียนว่ามีความรู้ระดับใด และผลของการเรียน ยังมีผลต่อการเรียนต่อว่าจะเรียนเอกอะไร หรือควรจะประกอบอาชีพใด เป็นต้น ดังนั้นการประเมินผลจึงไม่ใช่แต่เพียงการให้ระดับคะแนน แต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นการประเมินผลการศึกษา เพื่อให้ได้ผลทางการเรียน คือ Education Outcome อีกด้วย

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532)

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาอาจทำได้โดยผู้สอนในรายวิชานั้นๆ หรืออาจจะเป็นการดำเนินงานของสถาบัน

การพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียน ผู้สอนสามารถทำได้ในทุกภาคการศึกษา และทุกวิชาที่สอน แนวคิดในการพัฒนานั้นเริ่มต้นจากคำถามพื้นฐาน 4 คำถาม ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษาต้องการ
2. ประสพการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สามารถจัดได้และสนองตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. ประสพการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้นจะจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะประเมิน ได้อย่างไรว่าประสพการณ์การศึกษาที่จัดให้ นั้นได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากคำถามเหล่านี้พอจะประมวลได้ว่าผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการให้การศึกษา เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการศึกษา สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการและภูมิหลังของผู้เรียน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. เลือกเนื้อหาที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตร
4. จัดเนื้อหาวิชา
5. เลือกประสพการณ์การเรียนรู้
6. จัดประสพการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
7. กำหนดวิธีการประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรเป็นขบวนการที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาหลักสูตรในส่วนย่อย ซึ่งเกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ เป็นรายวิชาไป ส่วนการพัฒนาหลักสูตรในส่วนใหญ่ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การจัดส่วนหมวดวิชาและการจัดวิชานั้น การพัฒนาเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นใน 4 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ตั้งสถาบันใหม่ขึ้นใช้หลักสูตรใหม่

แบบที่ 2 ตั้งหน่วยงานใหม่ที่จะทดลองใช้หลักสูตรใหม่

แบบที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรใหม่ในสถาบันเดิม โดยดำเนินงานควบคู่ไปกับหลักสูตรเดิม

แบบที่ 4 เปลี่ยนแปลงในส่วนย่อยของหลักสูตร เช่น การยุบเลิกวิชา การตั้งวิชาใหม่ หรือการปรับปรุงในแต่ละรายวิชา การเปลี่ยนแปลงในแบบนี้ทีละเล็กละน้อย จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบที่ 3

แนวคิดประการสุดท้ายที่คณะกรรมการหรือตัวอาจารย์ที่จะพัฒนาหลักสูตรควรจะคำนึงถึงก็คือ การพิจารณาถึงความต่อเนื่อง และความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรของการศึกษาแต่ละระดับ และสภาพความเป็นจริง ซึ่งจะแจ่มแจ้งออกมาให้เห็นเด่นชัดได้ เช่น

1. อุดมคติแห่งการศึกษาในสังคมไทย
2. ความต้องการของนักวิชาการในการผลิตบัณฑิต
3. ความต้องการของหน่วยงานที่ใช้บัณฑิตในทัศนระของหน่วยงานเอง
4. ความต้องการของหน่วยงานที่มหาวิทยาลัยมองเห็น
5. ความต้องการของชุมชนที่ประชาชนรู้สึกเอง
6. ความต้องการของชุมชนที่มองเห็นโดยผู้วางแผนการศึกษา
7. ความต้องการของนิสิตนักศึกษา

1.3 การวิเคราะห์หลักสูตร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า "วิเคราะห์ ก. ไกร์กรวณ, แยกออกเป็นส่วน ๆ (ส.วิกรห)"

วัลลภ กันทรพัญ์ (2536) ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์ คือ การทำความเข้าใจกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม อย่างมีจุดประสงค์เฉพาะ และอย่างมีระบบหรือมีขั้นตอน โดยการเลือกใช้เกณฑ์ต่างๆ เข้ามาจัดจำแนก หรือจัดประเภทสิ่งที่ต้องการรู้จักนั้น จนในที่สุดสามารถนำผลการจัดจำแนก หรือจัดประเภทด้วยเกณฑ์ต่างๆ นั้นมาสรุปเป็นคำพรรณนาสิ่งที่ต้องการทำความเข้าใจนั้นได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องหรือตอบรับกับจุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดได้

สิ่งที่ต้องมีในการวิเคราะห์

แนวทางในการวิเคราะห์ จะต้องมีสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. จุดประสงค์ของการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ เพราะจุดประสงค์ของการวิเคราะห์จะเป็นตัวกำหนดการเลือกเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ การหาข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ และการสรุปผลการวิเคราะห์อันเป็นขั้นตอนต่อไป หมายความว่า แม้จะวิเคราะห์เรื่องเดียวกัน แต่ถ้ามีจุดประสงค์ของการใช้ผลการวิเคราะห์ที่ต่างกัน ย่อมมีผลทำให้การทำงานในขั้นตอนต่อไป ของการวิเคราะห์ต่างกันไปด้วย

2. เกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ การจะจำแนก หรือจัดประเภทของสิ่งที่จะทำการวิเคราะห์ได้จะต้องใช้เกณฑ์ เกณฑ์นี้จะนำมาใช้จัดจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่เราจะทำความรู้จักนั้น คำว่า จัดจำแนก คือ การเอาสิ่งที่จะทำความรู้จักมาแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ ด้วยเกณฑ์ใด เกณฑ์หนึ่ง ส่วนการจัดประเภท คือ การหาเกณฑ์มาระบุว่าจะทำความรู้จักนั้นจัดเป็นประเภทใดตามเกณฑ์ที่ใช้นั้น

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำการวิเคราะห์หรือทำความรู้จัก ข้อมูลดังกล่าวอาจจะมืออยู่แล้วหรืออาจจะต้องทำการรวบรวม เมื่อตัดสินใจเลือกเกณฑ์แล้ว

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

เกณฑ์และการเลือกใช้เกณฑ์จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ เพราะถ้าเลือกใช้เกณฑ์ผิด หรือไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ก็จะได้ผลการวิเคราะห์ออกมา หรือได้ออกมาก็เชื่อถือไม่ได้ เกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่อจำแนกหรือจัดประเภทของสิ่งที่เราจะทำความรู้จักนั้น มีมากมาย แต่อาจจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เกณฑ์ตามธรรมชาติ คือ สิ่งที่เป็นการกำหนดขึ้นตามธรรมชาติ และเราสามารถนำมาใช้จัดจำแนก หรือจัดประเภทได้ เกณฑ์ตามธรรมชาติได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เพศ อายุ สี ความยาว น้ำหนัก ความสูง สิ่งเหล่านี้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และเข้าใจง่ายที่สุด

2. เกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคม คือ สิ่งที่คนเรากำหนดขึ้นเป็นข้อตกลงร่วมกันในสังคม ถือว่า เป็นมาตรฐานในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นสังคมโลก หรือสังคมเฉพาะชาติหรือเผ่าก็ได้ เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อจัดระเบียบในความรู้สึกของคนโดยเฉพาะ เกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคมมีมากมาย และแตกต่างกันไปในสังคมต่าง ๆ เพราะ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ตลอดจนขนบธรรมเนียม

ประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละสังคม ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคม ที่เราอาจนำมาใช้จัด
จำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่ต้องการรู้จักได้ทั้งสิ้น

3. เกณฑ์ตามแนวคิด หรือทฤษฎี หรือความเชื่อ คือ สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นกันขึ้นมา
เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งที่คนส่วนใหญ่เชื่อกันต่อๆ มา ทั้งนี้ คนได้สร้างแนวคิดหรือ
ทฤษฎีขึ้นมาจัดจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนเชื่อ เมื่อเป็นเรื่องของแนวคิดหรือความเชื่อ
ก็อาจมีความแตกต่างกันไป แม้จะว่าด้วยเรื่องเดียวกัน เราจึงมีแนวคิดหรือทฤษฎีมากมายมาอธิบาย
และใช้ในการจำแนก หรือจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ เช่น สติปัญญา บุคลิกภาพ ความคิดความชั่ว
คุณธรรม ประโยชน์ใช้งานของสิ่งของ คุณลักษณะของสิ่งของ กลุ่มของสิ่งมีชีวิต หลักวิชาการ
ตลอดจนแนวคิดและปรัชญาทางศาสนา ซึ่งล้วนเป็นเกณฑ์ในกลุ่มนี้ทั้งสิ้น

ข้อที่ควรสังเกตคือ จากการแบ่งเกณฑ์ออกเป็น 3 กลุ่มนี้ เกณฑ์ตามธรรมชาติจัดเป็นเกณฑ์
ที่เข้าใจง่ายและรู้จักกันแพร่หลายมากที่สุด จึงเป็นเกณฑ์ที่ถูกใช้บ่อย เกณฑ์ตามมาตรฐานของสังคม
นั้นจัดเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะเฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่ม ส่วนเกณฑ์ตามแนวคิดหรือทฤษฎีนั้น อาจ
เรียกว่า เป็นเกณฑ์ทางวิชาการก็ได้ เพราะเป็นเกณฑ์ที่คงต้องร่ำเรียนกันมามากพอควรกว่าจะรู้และ
เข้าใจ

ขั้นตอนการวิเคราะห์

การที่จะวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องมีขั้นตอนเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะทำความเข้าใจให้ชัดเจน นั่นคือ ต้องตอบคำถามให้ชัดๆ ว่า จะ
วิเคราะห์อะไร

2. กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนว่า จะวิเคราะห์เพื่ออะไร หมายถึง การกำหนดว่า
เมื่อทำความเข้าใจสิ่งนั้นด้วยเกณฑ์ต่างๆ ดีแล้ว จะนำผลไปใช้ทำอะไร หรือจะทำอะไรกับสิ่งนั้นต่อไป

3. เลือกเกณฑ์ที่จะนำมาใช้จำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่ต้องการรู้จักหรือวิเคราะห์
สามารถเลือกได้หลาย ๆ เกณฑ์ และจากกลุ่มใดก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของการวิเคราะห์และสิ่งที่
ต้องการวิเคราะห์ การเลือกใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการวิเคราะห์นี้น่าจะเป็นขั้นตอน
ที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์

4. ลงมือจำแนกหรือจัดประเภท คือ ลงมือจำแนกหรือจัดประเภทสิ่งที่จะทำ
ความรู้จักทีละเกณฑ์จนครบเกณฑ์ที่เลือกไว้ ขั้นตอนนี้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถหาข้อมูลมา
ได้ครบถ้วนตามที่ต้องการในการใช้เกณฑ์แต่ละเกณฑ์ ดังนั้น ในขั้นตอนนี้อาจมีการตัดเกณฑ์บาง
เกณฑ์ออก เพราะหาข้อมูลไม่ได้ หรือไม่ก็ต้องปรับเกณฑ์ให้ลดความละเอียดลงเท่าที่ข้อมูลจะ
เอื้อได้ และอาจจะต้องเพิ่มเติมเกณฑ์บางเกณฑ์ เพราะเห็นสมควรเพิ่มเติม

5. สรุปผลจากการใช้เกณฑ์ทั้งหมด ขั้นตอนนี้ควรจะประกอบด้วยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากเกณฑ์ต่างๆ ในรูปที่เห็นชัดและเข้าใจง่าย ๆ ถ้าเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้เกณฑ์มากอาจนำเสนอในรูปของตารางหรือแผนภาพต่างๆ ตามความเหมาะสม และอีกขั้นตอนหนึ่งคือการเอาผลการใช้เกณฑ์ทุกเกณฑ์มารวมสรุปเป็นคำพรรณนา จะโดยละเอียดหรือโดยย่อก็แล้วแต่จะต้องการเพื่อให้ได้คำตอบตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้จะสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นกับขั้นตอน การใช้เกณฑ์ประการหนึ่ง กับขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความรอบคอบในการสรุปของผู้วิเคราะห์อีกประการหนึ่ง

ฉะนั้น ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนวิเคราะห์ประกอบกับประสบการณ์หรือทักษะในการวิเคราะห์จะเป็นตัวกำหนดผลการวิเคราะห์ว่าดีหรือไม่ดีด้วย

โดยสรุป การวิเคราะห์ ก็คือ การทำความเข้าใจอย่างมีจุดประสงค์ และมีขั้นตอนและเรื่องที่จะนำมาวิเคราะห์นั้น น่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะถ้าเป็นเรื่องที่ถนัด หรือให้ความสนใจแล้ว ย่อมจะรู้จักเกณฑ์ต่างๆ ที่จะเลือกใช้ได้ดี

รูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตร

สิริพร บุญญานันต์ (2522) ได้แบ่งการวิเคราะห์หลักสูตรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์หลักสูตร เพื่ออธิบาย ลักษณะส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรเป็นอย่างไร จุดประสงค์ว่าอย่างไร เนื้อหาวิชามุ่งเน้นอะไร สื่อการเรียนมีอะไรบ้าง

2. วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อตัดสิน ว่าหลักสูตรมีคุณภาพดี เหมาะสมกับการนำไปใช้หรือไม่ มีข้อดีหรือข้อเสียที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

ในการวิเคราะห์หลักสูตร ไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะต้องมีข้อมูลจากการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะผู้วิเคราะห์สามารถวิเคราะห์จากเอกสารหลักสูตรเพียงอย่างเดียวได้ ดังนั้นการวิเคราะห์หลักสูตรจึงทำได้กับหลักสูตรที่ยังกรังเสร็จใหม่ๆ ยังไม่ได้ออกใช้ หรือกับหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน

สำลี ทองธวิ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การวิเคราะห์หลักสูตรที่นิยมทำกันมี 3 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. การวิเคราะห์ที่มาของทฤษฎีหลักสูตร ผู้วิเคราะห์จะใช้ความรู้ในแง่ปรัชญา มนุษยวิทยา สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิวัฒนาการของหลักสูตรที่ต้องการจะศึกษา ผลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบนี้จะทำให้สามารถมองเห็นระบอบรวมของหลักสูตรได้ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ในสังคมกับหลักสูตรได้ดีขึ้น

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษารายละเอียดของ หลักสูตรส่วนต่างๆ เพื่อดูความสอดคล้อง

3. การวิเคราะห์เพื่อวางแผน การวิเคราะห์แบบนี้จะพยายามให้คำอธิบายถึงความสัมพันธ์ ของตัวแปรต่างๆ ที่เป็นเหตุเป็นผลกัน และเป็นการพยายามหาค่าตัวแปรที่หาได้ เป็นตัวที่จะบ่งชี้เนะถึงสิ่งที่ควรจะทำที่ควรจะได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์ทางการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพที่สุด

จากทัศนะของ สิริพร บุญญานันต์ และสำลี ทองชีว ในเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตร สามารถนำมาประสานสัมพันธ์กันได้ กล่าวคือ การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่ออธิบาย คล้ายกับ การวิเคราะห์ ที่มาของทฤษฎีหลักสูตร และการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ส่วนการวิเคราะห์ หลักสูตรเพื่อการตัดสินใจ คล้ายกับการวิเคราะห์เพื่อวางแผน จะบ่งชี้เนะถึงสิ่งที่ควรจะทำ หรือ ปรับปรุงแก้ไข

การวิเคราะห์หลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น

การวิเคราะห์หลักสูตรของ กาว The Gow Model : The Intrinsic Analysis Model (Siripom Boonyananta, 1979) ได้ให้รูปแบบการวิเคราะห์เป็น 3 ประการ คือ

1. การวิเคราะห์ตัวเอกสารหลักสูตร โดยวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตร การเรียนรู้ สิ่งเร้า และสภาพการเรียนการสอน

2. วิเคราะห์กระบวนการ โดยวิเคราะห์โครงสร้างจุดประสงค์เฉพาะ การเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนทำกิจกรรม ครูและนักเรียนพอใจในการเรียนการสอน มีปะทะสัมพันธ์มีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. วิเคราะห์รูปแบบของหลักสูตร โดยวิเคราะห์ส่วนประกอบเอกสาร สนับสนุน วิธีจัดประสบการณ์ หน่วยงานที่ช่วยในการจัดประสบการณ์

พอสเนอร์ (George J. Posner, 1992) ได้วางกรอบการวิเคราะห์หลักสูตรโดยดูจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา ผลการเรียนรู้ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งดูจาก แผนการสอน โครงสร้างหลักสูตร การวัดและประเมินผล การวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาได้จาก

1. เอกสารหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร

2. หลักสูตรเฉพาะ ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตร ส่วนประกอบของหลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ศึกษาวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ จากหลักสูตร โดยได้จากการวัดและประเมินผล

4. วิเคราะห์หลักสูตร สามารถวิเคราะห์หลักสูตรได้ว่า มีจุดอ่อนหรือจุดแข็ง สามารถนำไปใช้โดยหลีกเลี่ยงอันตรายจากความไม่เข้าใจ และดัดแปลงการใช้หลักสูตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้มีข้อจำกัดให้น้อยที่สุด

รูปแบบการวิเคราะห์หลักสูตรตามรูปแบบของสเตค (The Stake congruence Contingency) โรเบิร์ต อี สเตค (Robert E. Stake) ได้เสนอแนวคิดการวิเคราะห์หลักสูตรในลักษณะเชิงบรรยายแบบพรรณนาโวหาร โดยเน้นเกี่ยวกับข้อมูลและประเภทของกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในโครงการเป็นสำคัญ ข้อมูลจากการประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ข้อมูลเชิงบรรยาย และข้อมูลเชิงตัดสินใจ ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์หลักสูตรแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยศึกษาในเรื่องของสภาพก่อนเริ่มโครงการ กระบวนการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากโครงการ
2. การหาข้อมูลประกอบในเรื่องใหญ่ๆ ดังนี้ คือ ผลที่คาดหวัง หรือผลที่ต้องการ โดยดูจาก วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่างๆ ผลที่เกิดขึ้น หรือผลที่ได้จากการสังเกต การทดลอง สัมภาษณ์ สอบถาม รายงาน และกฎเกณฑ์ มาตรฐานต่างๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดขึ้น
3. การใช้ตารางวิเคราะห์ผลหลักสูตร สเตค ได้พิจารณาข้อมูล 4 หมวด คือ ลักษณะนิสัยของนักเรียน ครู เนื้อหาสาระของหลักสูตร และเปรียบเทียบผลที่คาดหวัง ผลที่เกิดขึ้น (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527)

โพรวัส (Provus Discrepancy Evaluation Model) ได้กำหนดขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตรที่สำคัญไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ตั้งเกณฑ์มาตรฐาน (Standard - s) โดยผู้ประเมินหลักสูตรจะตั้งเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดไว้ว่าต้องการในระดับไหน
2. รวบรวมผลการปฏิบัติ (Performance - P) ผู้ประเมินจะทำการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการทราบโดยละเอียดหรือเพียงพอสำหรับการจะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้
3. ทำการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ (Compare - C) โดยผู้ประเมินจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ในขั้นที่ 2 ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในขั้นที่ 1
4. ผลของการเปรียบเทียบ (Discrepancy - D) จากการเปรียบเทียบในขั้นที่ 3 จะทำให้ทราบถึงช่องว่างของความแตกต่างระหว่างเกณฑ์มาตรฐานกับผลการปฏิบัติ
5. ทำการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นขั้นสุดท้ายของการประเมินหลักสูตร โดยการพิจารณาตัดสินใจที่จะดำเนินการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตร (สัจด์ อุทรานันท์, 2528)

แบบตัวอย่างการประเมินผลของ Provus นี้ นับว่าให้ความสะดวกแก่ผู้ประเมินผลหลายประการ ผู้ประเมินผลสามารถที่จะหยิบยกข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งมาพิจารณาอย่างเฉพาะเจาะจง โดยดำเนินการตามกระบวนการขั้นต้น (ทศนา แจมมณี, 2535)

จากแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตรของนักการศึกษา ดังได้กล่าวมาแล้วเห็นว่า การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่ออธิบายว่า หลักสูตรมีลักษณะอย่างไร เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร โดยการศึกษาจากเอกสารหลักสูตรเพื่อทราบลักษณะของหลักสูตรและอาศัยทฤษฎีทางการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดจะวิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรในด้านองค์ประกอบของหลักสูตร 3 ส่วน คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาวิชา โดยอาศัยทฤษฎีทางการศึกษาเป็นแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร ได้อาศัยสารบบจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Object) ของบลูมและคณะ (Bloom et.al. 1981) แปลโดยอุทุมพร ทองอุไทย (2523) เป็นแนวทาง

2. โครงสร้างของหลักสูตรอาศัยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2532 เป็นแนวทาง

3. เนื้อหาวิชาวิเคราะห์รายวิชาในหมวดวิชาชีพเฉพาะโดยอาศัยทฤษฎีหลักสูตรและทฤษฎี ทางนาฏศิลป์และการละคร และเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นแนวทาง

ส่วนการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีนั้น จะเป็นการรวบรวมข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรและจากการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ซึ่งได้จากแบบสอบถาม ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีหลักสูตร และแนวคิดของผู้วิจัย

ตอนที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับนาฏศิลป์และการละคร

คำว่า "ละคร" ความหมายตามหลักวิชา คือ การแสดงเลียนชีวิต โดยมีการร้องรำ ทำเพลง ประกอบ แยกได้ 2 อย่าง

1. นัยหนึ่งความหมายกว้าง หมายถึง การละเล่นที่แสดงกิริยาท่าทางซึ่งจะเป็นรำ หรือเต้นก็เรียกละคร นั่นคือพวกระบำต่างๆ)

2. นัยที่สองความหมายเฉพาะหลักวิชา หมายถึง การแสดงที่ต้องมีเนื้อเรื่องเป็นสำคัญ ได้แก่ ละคร ลิเก และเสภา เป็นต้น

การละครกับนาฏศิลป์ต่างกันอย่างไร

ปัจจุบันมีศัพท์ใหม่ที่เรียกละครว่านาฏศิลป์ หรือ นาฏศาสตร์ หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ในหนังสือนาฏศิลป์ว่า นาฏศิลป์กล่าวอย่างกว้างมี 2 ชนิด คือ การแสดงเรื่องเป็นละครชนิดหนึ่ง และการแสดงฟ้อนรำหรือที่เรียกว่าระบำอีกชนิดหนึ่ง

โรงเรียนนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร แต่เดิมชื่อ โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ สอนวิชาขับร้อง ดนตรี ฟ้อนรำรวมกันไป ภายหลังจึงมาเปลี่ยนเป็นนาฏศิลป์ เพราะเรียกง่ายกว่า

พระยาอนุমানราชชน อธิบดีอธิบดีกรมศิลปากรอ้างว่า ร้องอย่างหนึ่ง รำอย่างหนึ่ง ทำเพลงอย่างหนึ่ง ปั่นกันเข้าเป็นนาฏศิลป์ หรือการละครนั่นเอง นาฏศิลป์มิได้หมายความเฉพาะคำตามศัพท์เท่านั้น คำว่านาฏศิลป์นั้นตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Dramatic Art" (เต็มสิริ บุญสิงห์, เจือ สตะเวทิน, 2519)

ส่วนคำว่า ศิลปะการแสดง ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Theatre Arts มีความหมายถึง กิจการละคร ในรูปแบบการบริหารจัดการ รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดง ได้แก่ การแต่งกาย การสร้างฉาก แสง สี เสียง บนเวที การแต่งหน้า การอำนวยความสะดวก การกำกับการแสดง การเขียนบทละคร ฯลฯ เป็นต้น

ความมุ่งหมายในการเรียนวิชานาฏศิลป์

ความมุ่งหมายในการเรียนวิชานี้ ก็เพื่อจะให้ผู้ศึกษารู้จักและเข้าใจในศิลปะยิ่งขึ้น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสิทธิแห่งการเป็นเจ้าของ เพื่อเตือนให้มนุษย์รู้ซึ่งในคุณค่าแห่งศิลปะของตนและของผู้อื่น เพื่อฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้ ความชำนาญ มีความสามารถในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมให้ศิลปะก้าวหน้าขึ้นสู่ระดับสูง ควรแก่การนิยมนกย่อง ซึ่งจะเป็นทางนำให้เกิดประโยชน์นานาประการ ก่อให้เกิดความรู้ ความสามารถในทางวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถปรับปรุงตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ และทันต่อความเคลื่อนไหวของโลกปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อความมุ่งหมายเป็นส่วนรวม คือ ความเจริญของชาติ (อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และจาดรงค์ มนตรีศาสตร์, 2519)

การถ่ายทอดนาฏศิลป์ที่จะให้ได้ผลดี ต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความเต็มใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลด้วย หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล (ในอาคม สายาคม บรรณาธิการ 2520 อ้างใน ชมนาค ไสภณ, 2531) ได้กล่าวถึงผู้ที่เป็นศิลปินในทุกแขนงว่ามีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. เป็นมาโดยกำเนิด ภาษาไทยเรียกว่า พรสวรรค์ ภาษาฝรั่ง เรียกว่า Bom - Artist พวกนี้ไม่ต้องฝึกหัด เป็นเองชอบเองทำตัวเอง และอย่างขอดเขียนด้วย ถ้ามีครูช่วยเสริมสร้าง แนะนำให้ก็ยิ่งเข้าขั้นอาจารย์ได้เลย

2. พวกที่ 2 นั้น เป็นศิลปินโดยถูกบังคับให้เป็นโดยเหตุผลต่างๆ กัน แต่มีความสนใจในทางลอกแบบเอาอย่างจนทำได้ดี ทางไทยเรียกว่า มีฝีมือ ฝรั่งเรียกว่า Made-Artist

ชนิดที่ 1 มีน้อย แต่อยู่ยั่งยืน ชนิดที่ 2 ที่เราสามารถฝึกหัดกันได้หลาย ๆ คนนั้น ถ้าหยุดงานเมื่อไร ก็เสื่อมตามเวลาไม่อยู่ได้

การสืบทอดและถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทย ถึงแม้ว่าศิลปินจะมีความสามารถอย่างขอดเขียนเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าขาดการสนับสนุนส่งเสริมแล้ว ศิลปะและความขอดเขียนนั้นก็จะมีหมดไป ตามอายุขัยของศิลปิน เพราะการถ่ายทอดนาฏศิลป์เป็นกระบวนการระหว่างผู้ให้ คือ ผู้สอนกับผู้รับ คือ ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดต่อไปในอนาคต

การละครสมัยใหม่กับการพัฒนานาฏศิลป์และละครไทย

ในปัจจุบันมีการตื่นตัวเกี่ยวกับการละครสมัยใหม่ และการพัฒนาปรับปรุงนาฏศิลป์ และละครไทยให้ทันสมัยอย่างเห็นเด่นชัด แต่วงการทั้งสองยังมีได้ดำเนินไปในแนวทางที่ประสานสัมพันธ์กัน ได้มีการอภิปรายถึงปัญหานี้มากมาย ซึ่งมักจะยุติลงด้วยข้อสรุป 2 ข้อ คือ

1. ค่านิยมของคนไทยยุคใหม่ ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองยังผลให้เกิด "การขาดตอนทางวัฒนธรรม" (Culture Gap) ซึ่งไม่อาจประสานเชื่อมต่อกันได้

2. จะต้องพยายามพัฒนาปรับปรุงนาฏศิลป์และละครไทยให้ทันสมัย

ปัญหาการพัฒนานาฏศิลป์และละครในเอเชียเกี่ยวกับการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาปรับปรุงนาฏศิลป์และละครประจำชาติ เป็นปัญหาที่มีสภาพ (pattern) เดียวกัน โดยเฉพาะในประเทศอาเซียอาคเนย์ อาเซีย ไมเนอร์ และอาฟริกา กล่าวคือ ปัญหาที่จะเชื่อมโยงแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เข้ากับอารยธรรมตะวันตกสมัยใหม่ที่เข้ามาอิทธิพลในประเทศ ในด้านหนึ่ง ประเทศเหล่านี้ต้องการที่จะสร้าง "เอกลักษณ์" ของชาติตนไว้ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ปรารถนาจะปรับ ตนให้เข้ากับมาตรฐาน "สากล" เพื่อจะได้เทียบท่าเทียบไหล่กับประเทศตะวันตก ฉะนั้น การยอมรับ "วัฒนธรรมสากล" จึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างเสริม "วัฒนธรรมประจำชาติ" (Universalism vs Nationalism)

ปัญหาอีกข้อหนึ่ง คือ ในประเทศที่เคยถูกมหาอำนาจตะวันตกยึดครองในยุคจักรวรรดินิยม และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการส่งเสริมลัทธิชาตินิยมที่ต่อต้านตะวันตกอย่างรุนแรง ซึ่ง ก่อให้เกิดผลคืออย่างยิ่งต่อการพัฒนานาฏศิลป์และดนตรีประจำชาติ เช่น ประเทศอินเดีย ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

นาฏศิลป์และละครไทยอยู่ในสภาพที่มั่นคงกว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ แต่การพัฒนาของเราตลอดมาในระยะหลังเป็นไปในลักษณะช้า ๆ อะลุ่มอล่วย และขาดการนำที่เข้มแข็ง

นาฏศิลป์ดนตรีไทยมีรากฐานที่สืบเนื่องต่อกันมาไม่ขาดสาย ได้มีการสร้างสรรค์และการพัฒนาปรับปรุงมาทุกยุคทุกสมัย แต่ศิลปวัฒนธรรมไทยได้หยุดชะงักลงชั่วขณะหนึ่งในระยะเปลี่ยนแปลงการปกครองและในการเตรียมประเทศเพื่อรับระบอบการปกครอง ระบอบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่ ในขณะที่ประชาชนยังไม่พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ระบบค่านิยมต่างๆ ในยุคใหม่นี้จึงล้วนแล้วแต่เป็นการถ่ายทอดมาจากตะวันตกแทบทั้งสิ้น ซึ่งไม่สามารถเชื่อมต่อประสานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับรากฐานอารยธรรมของไทย เปรียบเสมือนกิ่งตอนที่อาจจะผลิตดอกออกผลได้มาก เพราะการเร่งรัดด้วยปุ๋ยเคมี แต่ผลิตผลเหล่านั้นหาได้มาจากต้นเดิมไม่ ผลก็คือ ชนรุ่นใหม่มิมีความผูกพันกับมรดกอารยธรรมของบรรพบุรุษ เพราะมิได้สำนึกว่านั่นคือผลิตผลที่ตนมีส่วนต้องรับรู้ด้วย ฉะนั้นการที่ชนรุ่นใหม่มิชื่นชมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยก็เพราะ "ความขาดตอนทางวัฒนธรรม" (Cultural Gap) นี้เอง

นอกจากนั้น บรรยากาศของประชาธิปไตยแบบไทยกลับเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะในสมัยราชาธิปไตย นาฏศิลป์และดนตรีอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์และเจ้านายผู้ทรงมีความรู้ความเข้าใจ รสนิยมและอำนาจที่จะสร้างสรรค์ศิลปะ ได้เจริญรุ่งเรือง แต่ในยุคของความเสมอภาค ทุกสิ่งจะต้องกระจายไปให้ทั่วถึงกัน เกิดเป็นวัฒนธรรมมหาชนที่ด้อยคุณภาพและขาดผู้นำ นาฏศิลป์และดนตรีจึงไม่อาจดำเนินไปในทิศทางใดได้ เพราะไม่มีใครยอมให้ใครนำ มีแต่ความไม่ร่วมมือสามัคคีกัน การวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเสรีและความไม่ยอมรับผิดชอบว่าเป็นหน้าที่ของตน ผลคือความขัดแย้งของทุกฝ่าย ทั้งที่เป็นคนรุ่นเดียวกันและต่างรุ่น

ปัญหาของประเทศไทยจึงตรงกันข้ามกับประเทศอื่น ในขณะที่ประเทศอื่นมีลัทธิชาตินิยมเป็นพลังผลักดันให้เกิดความร่วมมือร่วมใจที่จะสร้าง "เอกลักษณ์" ของชาติ คนไทยกลับมีเอกลักษณ์ของตนมากจนไม่เห็นเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องมาพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมกัน และมีความเบื่อหน่ายที่จะเห็น "ความเป็นไทย" มากเกินไป สำหรับชนรุ่นใหม่ วัฒนธรรมกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความล้าสมัย นอกจากในหมู่ "ปัญญาชน" และ "ศิษย์ชน" กลุ่มน้อย วิถีทางเดียวที่สามารถชักจูงชนรุ่นใหม่ได้สำเร็จคือ การสื่อสารด้วยภาษาศิลปะและค่านิยมที่สอดคล้องกับความคิดจิตใจของเขา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่สุดของนาฏศิลป์และการละครสมัยใหม่ (มัทนี รัตนิน, 2522)

สคส พันชุมโกลม ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางการเสนอละครสมัยใหม่ในประเทศไทยไว้ 7 ประการ คือ

1. พื้นฐานทางวิชาการเกี่ยวกับการละครสมัยใหม่ยังไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลาย ทั้งในวงการบันเทิง การศึกษา ทำให้ผลิตผลทางการละครของประเทศไทยในสมัยปัจจุบันยังล่าช้า ทั้งในรูปแบบและเนื้อหา ไม่ก้าวหน้า ทัดเทียมกับต่างประเทศ

2. ทักษะของคนไทยเกี่ยวกับการแสดงละครสมัยใหม่ยังไม่ถูกต้อง ในขณะที่ทุกคนเข้าใจดี และยอมรับว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นวิชาการที่ต้องได้รับการศึกษาและฝึกฝนมาอย่างถูกวิธีจึงจะสามารถแสดงได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเสนอละครสมัยใหม่ทางสื่อการแสดงต่างๆ ในประเทศไทย มักมีความเห็นว่า การแสดงละครสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางเวที ภาพยนตร์ วิทยุ หรือ โทรทัศน์นั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียนหรือฝึกฝนให้ถูกวิธีแต่อย่างใด การเลือกเฟ้นดารามักเลือกจากรูปร่างหน้าตาเป็นใหญ่ ส่วนผลสำเร็จของอาชีพการแสดงและการกำกับการแสดง ก็มักจะวัดทางด้านชื่อเสียงและการเงินโดยไม่คำนึงถึงศิลปะ และพัฒนาการทางด้านวิชาการแต่อย่างใด

3. การดำเนินงานของวงการบันเทิงไทย ยังไม่เอื้ออำนวยให้ผู้รักศิลปะการละครสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เช่น มักขาดผู้ร่วมงานที่มีวินัย และมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ขาดเวลาในการฝึกซ้อม และขาดการเตรียมงานที่ถูกต้อง นอกจากนั้นผู้จัดเสนอละครทางสื่อการแสดงต่างๆ ก็มักมุ่งจัดทำเพื่อการค้า และไม่คำนึงถึงคุณภาพของละครเท่ากับผลกำไรที่จะได้รับ

4. ยังไม่มีหน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ กำลังความสามารถเพียงพอที่จะแก้ปัญหาของศิลปะการละคร ทางสื่อการการแสดงต่างๆ ให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

5. การพยายามแก้ปัญหาเท่าที่มีผู้กระทำอยู่บ้างเป็นส่วนน้อยนั้น มักเป็นการแก้ไขที่ไม่ถูกจุดบ้าง หรืออยู่ในวงแคบเกินไปบ้าง ทำให้ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

6. ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการสาขาศิลปะการละคร จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่ผลิตออกมา จึงทำให้มีผลิตผลทางการละครที่มีระดับต่ำกว่ามาตรฐานอยู่เป็นจำนวนมาก

7. ปัญหาการขาดแหล่งที่จะให้ความรู้ หรือคำแนะนำที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการแสดงและการ กำกับการแสดง ทำให้ผู้ที่สนใจจะพัฒนาตนเองไม่สามารถทำได้ถูกต้องวิธี

ดังนั้น คุณค่าที่การละครและนาฏศิลป์สมัยใหม่จะให้แก่เราได้จึงมิใช่ในด้านเนื้อหา แต่ในด้านหลักการ หลักการที่สำคัญที่สุด มี 3 ประการ คือ

1. การสื่อสารด้วยคุณค่าที่สัมพันธ์กับชีวิตและสังคมปัจจุบัน
2. เสรีภาพของการแสดงออกซึ่งอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด

3. การใช้เทคนิคสมัยใหม่ในการกำกับการแสดง การจัดฉาก เวที แสง เสียง ฯลฯ เป็นต้น (มัทนี รัตนิน, 2522)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2534) ได้เสนอแนวคิด เป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับอนาคตของนาฏกรรมไทยไว้ว่า

1) หากถือเอาความนิยมของประชาชนเป็นเกณฑ์ นาฏกรรมไทยโบราณดูเหมือนจะมีอนาคตที่มืดมน ทั้งนี้เพราะรากฐานทางสังคมของนาฏกรรมโบราณเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ศาสนาและความเชื่อหลายอย่างได้เปลี่ยนไปทั้งโดยโลกทรรศน์ของประชาชนเองและโดยการกระทำของรัฐ ความเคยชินกับวัฒนธรรมประชาติปไตโดยโดยทำให้คนหนุ่มสาวจำนวนมาก โดยเฉพาะใน เขตเมืองรับการเดินรำแบบตะวันตก ซึ่งเน้นความเสมอภาค เสรีภาพ อิสรภาพ การแสดงอารมณ์ ของปัจเจกบุคคล ฯลฯ ได้ดีกว่านาฏกรรมเก่าซึ่งกำหนดบทบาทของหญิง ชาย และ บุคคลจากกลุ่ม มากกว่าจากความเป็นปัจเจกชน ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของผู้คนเปลี่ยนไปจนทำให้ผู้หญิงหลายคนตะจิตตะขงใจกับพระลอและขุนแผน หรือทำร่าที่ต้อเป็นฝ่ายรับอย่างเดียวของผู้หญิงใน นาฏกรรมไทย การแข่งขันของการสื่อความแบบอื่นไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเท่ากันจาก นาฏกรรมไทยมากนัก ตัวสื่อใหม่ ๆ เอง เช่น โทรทัศน์ ก็อาจสร้างข้อจำกัดแก่นาฏกรรม แต่ก็ไม่มี ความพยายามลองผิดลองถูกปรับเปลี่ยนนาฏกรรมให้ใช้สื่อทีวีอย่างใกล้ชิด

อย่างไรก็ตามนาฏกรรมไทยโบราณกลายเป็นส่วนสำคัญของสัญลักษณ์แห่งชาติ และประจำถิ่น อีกทั้งมีองค์กรรองรับอย่างเป็นทางการแก่นาฏกรรมเหล่านี้ด้วย เช่น กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยครู และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ฉะนั้นในแง่การเก็บนาฏกรรมไว้เป็นมรดก ในพิพิธภัณฑ์จึงไม่น่าเป็นห่วง แบบแผนนาฏกรรมคงดำรงอยู่ต่อไป อย่างน้อยก็ในแง่รูปแบบ

2) ที่นาฏกรรมไทยไม่ค่อยได้ถูกผนวกเข้าไปในการแสดงใหม่ๆ มากนัก มีภาพยนตร์อยู่บ่อยเรื่องมากที่ผนวกเอานาฏกรรมไทยเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง หลังยุคละคร ร้องแล้ว ละครเวทีแทบละทิ้งนาฏกรรมไปโดยสิ้นเชิง

3) นาฏกรรมไทยในปัจจุบันไม่สามารถขยายตัวไปใช้ และผนวกเอาสื่อและเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนาฏกรรมได้ อันที่จริงนับแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา นาฏกรรมไทยมีความกระฉับกระเฉงในเรื่องนี้อย่างมาก แบบแผนกระบวนรำทั้งในนาฏกรรมราชสำนัก และประชาชนเกิดแพร่หลายขึ้นในช่วงยุครัตนโกสินทร์ลงมาเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นแบบแผนที่เรียกว่า "ละครใน" หรือละครชาตรีและละครนอกก็เกิดและแพร่หลายขึ้นในช่วงนี้เป็นต้นมา เมื่อนาฏกรรมและการแสดงแบบตะวันตกแพร่หลายเข้ามา ก็มีความพยายามลองผิดลองถูกปรับเปลี่ยนนาฏกรรมและการแสดงด้วยเทคนิคของตะวันตกบ้าง การขยายตัวของวงการแสดงอาชีพทำให้นักแสดง นาฏกรรมปรุงแต่งผสมผสานนาฏกรรมหลายชนิดเข้าหากัน สร้างรูปแบบการแสดงที่ใช้ นาฏกรรมใหม่ๆ ขึ้นหลายอย่าง เช่น ลิเก และลำตัด เป็นต้น

แต่ความกระฉับกระเฉงที่จะขยายตัวด้วยเทคนิคและแนวคิดใหม่ๆ เหล่านี้ก็ยุติลงก่อนจะสิ้นพุทธศตวรรษที่ 5 ดูเหมือนการร้าวซึ่งปรุงมาจากการร่ำโทมนจะเป็นการปรับนาฏกรรมที่ประสบความสำเร็จเป็นชนิดสุดท้าย หากจะไม่นับตะลุงเทมโปซึ่งค่อนข้างห่างจากนาฏกรรมโบราณ จากนั้นมาก็ไม่ได้เห็นการขยายตัวของนาฏกรรมในลักษณะเช่นนี้อีกเลย

ถ้านาฏกรรมไทยจะดำรงอยู่ในความนิยมของผู้คนต่อไป การปรับเปลี่ยนไปตามเทคนิคและสังคมคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้ปรับเปลี่ยน งานอนุรักษ์มาตรฐานเก่าให้คงอยู่อย่างบริบูรณ์ เป็นความจำเป็น เพราะมาตรฐานเก่านั้นจะเป็นคลังที่คนรุ่นใหม่สามารถมาเบิกไปใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่การจะเอาไปใช้นั้นไม่น่าจะเป็นการทำซ้ำอยู่เสมอไป หากควรจะนำไปเป็นฐานสำหรับ การพัฒนานาฏกรรมร่วมสมัยที่เป็นของไทยขึ้น ตรงนี้จึงไม่ควรตีบทระหว่างงานของกรมศิลปากรซึ่งควรอนุรักษ์ มาตรฐานเก่าให้บริบูรณ์ กับงานของเอกชนซึ่งควรจะได้ทดลอง และเสี่ยงกับการสร้างนาฏกรรมใหม่บนพื้นฐานของนาฏกรรมเก่า ความเสี่ยงที่จะต้องยอมรับในโลกยุคใหม่ ไม่ใช่ความเสี่ยงว่าจะได้นาฏกรรมที่ได้รับความนิยมหรือไม่เท่านั้น แต่ที่สำคัญก็คือความเสี่ยงในทางธุรกิจ

4) ศิลปะทุกแขนงมีปัญหาในการเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์จากราชสำนักและวัดมาสู่ตลาดทั้งสิ้น ศิลปะบางแขนงอาจถึงกาลอวสานลงเพราะไม่สามารถดึงดูดมาอุปถัมภ์ได้ แต่ในหลายสังคมด้วยกันที่นาฏกรรมยังประสบความสำเร็จในการหาผู้อุปถัมภ์อยู่อย่างสำคัญ แต่การอุปถัมภ์นาฏกรรมจากคนนอกเช่นนี้ไม่มีทางจะช่วยพัฒนานาฏกรรมไปในทางใดได้ นอกจากช่วยเลี้ยงชีพนักแสดงส่วนหนึ่งเอาไว้อย่างอึดคัก และรักษาการร่ำราระดับพื้นฐานให้แสดงต่อไปเท่านั้น

ปัญหาก็คือ นาฏกรรมไทยจะปรับตัวให้เข้ามารับการอุปถัมภ์ของตลาดได้อย่างไร พื้นฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จคือ ความใจกว้างของสังคม แม้มีการวิพากษ์วิจารณ์ความพยายามในการลองผิดลองถูก แต่ก็ต้องยอมรับว่าในการพัฒนาศิลปะนั้น ไม่มีทางอื่นดีไปกว่าการลองผิดลองถูก

ตอนที่ 3 การศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เปิดสอนหลักสูตรนาฏศิลป์ สาขาต่างๆ ระดับปริญญาตรีในปัจจุบันนี้ มีทั้งสิ้น 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตร เป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 6 สถาบัน และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 สถาบันผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง สถาบันการศึกษาที่จัดหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร สมทบสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันแห่งนี้ ได้เปิดสอนเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 โดยให้ชื่อว่า "โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์" เป็นสถาบันของชาติแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปะ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2478 ทางราชการมีความประสงค์ที่จะให้วิชาศิลปะทางโยน - ละคร และดนตรีมารวมอยู่ในสังกัดเดียวกัน จึงได้โอนครูอาจารย์ทางสายศิลปะ และดุริยางค์ศิลป์กับศิลปินประจำราชสำนักของพระมหากษัตริย์รวมทั้งเครื่องดนตรี เครื่องโยน เครื่องละครของหลวงบาง ส่วนจากกระทรวงวังให้มาอยู่ในสังกัดกรมศิลปากร กรมศิลปากรจึงแก้ไขปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ

ในวันที่ 2 พฤษภาคม 2478 พระสารสาสน์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ ได้มีคำสั่งตั้งโรงเรียนศิลปากร สอนวิชาช่างปั้น ช่างเขียน และช่างรักขึ้น อยู่กับกรมศิลปากรและให้โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ไปรวมเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียนศิลปากรเรียกชื่อเฉพาะแผนกนี้ว่า "โรงเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์" ให้การศึกษาวิชาศิลปะทางดนตรีปี่พาทย์และละคร ระบำ แต่ยังไม่มียอน

ต่อมาวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2485 มีประกาศพระราชกฤษฎีกา จัดแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรใหม่ ให้ยุบกองโรงเรียนและให้ "แผนกช่าง" ของโรงเรียนศิลปากรไปขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ตั้งขึ้นใหม่ และโอนกรมศิลปากรไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2485 กรมศิลปากรจึงปรับปรุงกิจการกองดุริยางค์ศิลป์ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกองการสังคีต และโอนแผนกนาฏดุริยางค์จากโรงเรียนศิลปากรมาขึ้นอยู่กับกองการสังคีต เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนสังคีตศิลป์" ขึ้นอยู่กับแผนกนาฏศิลป์

ในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. 2485 - พ.ศ. 2487 การศึกษาของโรงเรียนสังคีตศิลป์ได้หยุดชะงักไประยะหนึ่ง อันเนื่องมาจากอุปสรรคบางประการและภัยจากมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมทั้งราชการได้ยืมสถานที่ไปใช้ราชการอื่นด้วย

พ.ศ. 2488 ภายหลังจากสิ้นสุดมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป.พิบูลสงคราม) ได้มีบัญชาให้แก้ไขปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนสังคีตศิลป์ขึ้นใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนนาฏศิลป์" โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางค์ของทางราชการ
2. เพื่อบำรุงรักษาและเผยแพร่นาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ประจำชาติไทย
3. เพื่อให้ศิลปะทางดนตรีและโยน - ละคร ภายในประเทศมีฐานะเป็นที่ยกย่อง

ตั้งในนานา ประเทศ

เมื่อเปิดโรงเรียนนาฏศิลป์ในปี พ.ศ. 2488 มีนักเรียนเก่าเหลืออยู่ในโรงเรียนสังคีตศิลป์ 33 คน เป็นนักเรียนหญิงทั้งสิ้น จึงได้เปิดรับสมัครเด็กชายเข้าฝึกโขม ในครั้งแรกมีจำนวนประมาณ 60 คน และนับตั้งแต่นั้นมาจำนวนนักเรียนก็เพิ่มขึ้นทุกปี และโรงเรียนนาฏศิลป์ก็ขยายการศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งด้านนาฏดุริยางคศิลป์ไทยและสากล

ต่อมาในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรออกเป็นกองต่างๆ และมีกองศิลปศึกษาเพิ่มขึ้น โรงเรียนนาฏศิลป์จึงโอนจากกองการสังคีตมาขึ้นกับกองศิลปศึกษา และได้รับการยกฐานะให้เป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปี พ.ศ. 2515 (วิทยาลัย-นาฏศิลป์, 2528)

วิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มีลักษณะเป็นสถาบันวิชาชีพ เฉพาะทาง มุ่งผลิตครูและบุคลากรสายอาชีพในด้านนาฏศิลป์ ดนตรี โดยมีการจัดการเรียนการสอน อันประกอบด้วยการศึกษาวิชาสามัญและศิลปะ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับนาฏศิลป์ขั้นต้นรับผู้สำเร็จการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี
2. ระดับนาฏศิลป์ขั้นกลาง รับนักศึกษาต่อเนื่องจากนาฏศิลป์ขั้นต้นส่วนหนึ่ง และรับ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกส่วนหนึ่ง มีระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี (เทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6)
3. ระดับนาฏศิลป์ขั้นสูง รับนักศึกษาต่อเนื่องจากระดับนาฏศิลป์ขั้นกลางศึกษาต่อ 2 ปี (เทียบเท่าระดับอนุปริญญา)

ในปีการศึกษา 2519 วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้ขยายการศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี โดยสมทบกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในขณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ รับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ในระดับขั้นสูงเข้าศึกษาต่ออีก 2 ปี ได้รับปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) ปัจจุบันกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร มีวิทยาลัยนาฏศิลป์สังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เปิดสอนรวม 12 แห่ง และในอนาคตวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่โดยจะเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติสถาบันศิลปบัณฑิต ฉบับ พ.ศ. ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2540

สถาบันราชภัฏ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาวิชาชีพนาฏศิลป์ในสถาบันราชภัฏหรือวิทยาลัยครูเดิม ได้เริ่มขึ้นครั้งแรกที่ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ในปี พ.ศ. 2515 โดยเปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก นโยบายของกรมการฝึกหัดครู ในการเร่งผลิตครูด้านวิชาเฉพาะ เช่น คนตรี นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา เป็นต้น ความต้องการของหน่วยใช้งาน คือ โรงเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา หลังจากนั้นก็มีเปิดสอนในวิทยาลัยครูต่างๆ ตามความพร้อมของวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง โดยเปิดสอนทั้งภาคปกติ และภาคสมทบ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครู ได้รับอนุมัติให้เปิดสอนถึง ระดับปริญญา ประกอบกับเป็นระยะที่มีการปรับปรุงการศึกษาในทุกๆระดับ ดังนั้น ในปีการศึกษา 2517 - 2518 กรมการฝึกหัดครูจึงเห็นสมควรให้ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู โดยมุ่งคำนึงถึงความสอดคล้องกับระหว่างการพัฒนาการฝึกหัดครู การพัฒนาการศึกษาโดยทั่วไป และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ได้พิจารณาเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยแห่งรัฐเป็นหลักประกอบด้วย จากหลักการที่กล่าวมาจึงมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพนาฏศิลป์ของวิทยาลัยครู เพื่อเปิดสอนในระดับปริญญา เมื่อ พ.ศ. 2519 (สภาการฝึกหัดครู, 2519)

การจัดการศึกษาวิชาชีพครูนาฏศิลป์ที่กล่าวมา สืบเนื่องมาจากการเร่งผลิตครูให้มีปริมาณ สอดคล้องกับอัตราประชากรที่สถานศึกษาในระดับต่างๆ มีความต้องการซึ่งนอกจากจะเปิดสอนทั้ง ภาคปกติ และภาคสมทบด้วย ในปี พ.ศ. 2517 ได้เปิดรับนักศึกษา อ.ค.ป. 2 ปี ระดับปริญญาตรี คือ โครงการอบรมครูและบุคลากรการศึกษาประจำการ ซึ่งได้ดำเนินการตลอดจนถึงปัจจุบัน

เมื่อการเร่งผลิตครูตามความต้องการของหน่วยใช้งานถึงจุดอิมตัว กระทรวงศึกษาธิการ ได้ มีนโยบายลดจำนวนนักศึกษาคู ทำให้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 กำหนด ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยและทำหน้าที่อื่นๆ ทำให้วิทยาลัยครูซึ่งเดิมจัดการศึกษา วิชาชีพครูสาขาเดียว ต้องจัดการศึกษาสาขาศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม วิทยาลัยครูจึงได้เปิดสอนสาขาวิทยาการอื่นๆ ประกอบด้วยหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิทยาศาสตร์บัณฑิต และศิลปศาสตรบัณฑิต ทั้งในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี 2 ปี และปริญญาตรี 4 ปี ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ของการศึกษาวิชาชีพนาฏศิลป์ในวิทยาลัยครู โดยมีการจัดทำหลักสูตรนาฏศิลป์ และศิลปะการแสดงระดับอนุปริญญาขึ้นในปี พ.ศ. 2528 พร้อมยุติ การจัดการศึกษาวิชาชีพครูนาฏศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงด้วย (ชมนาด โภภณ, 2531 : 175)

ในปี พ.ศ. 2531 สภาการฝึกหัดครูได้พิจารณาอนุมัติให้วิทยาลัยครูเปิดสอนหลักสูตรวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 ฉบับปรับปรุง 2531 ขึ้น จึงได้มีการพัฒนาเพิ่มเติมหลักสูตรวิชานาฏศิลป์ และการละครระดับปริญญาตรี สาขาศิลปศาสตร์ขึ้นในวิทยาลัยครู โดยเปิดสอนเป็นแห่งแรกที่วิทยาลัยครูสวนสุนันทา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์และการละคร ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้าง การพัฒนา และผลิตผลงานของบุคลากรทางวิชาชีพนาฏศิลป์ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมเจตคติและค่านิยมในการอนุรักษ์ และส่งเสริมนาฏศิลป์และการละคร

ในจำนวนสถาบันราชภัฏทั้งหมด (วิทยาลัยครู 36 แห่ง) สถาบันราชภัฏที่เปิดสอนหลักสูตรศาสตรบัณฑิต ได้แก่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม สถาบันราชภัฏมหาสารคาม สถาบันราชภัฏสกลนคร สถาบันราชภัฏอุตรธานี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี สถาบันราชภัฏฉะเชิงเทรา สถาบันราชภัฏเทพสตรี สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สถาบันราชภัฏเพชรบุรี วิทยาลัยการณณ์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี สถาบันราชภัฏนครปฐม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สถาบันราชภัฏ สุราษฎร์ธานี สถาบันราชภัฏจันทรเกษม สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สถาบันราชภัฏ พระนคร สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา รวม 24 สถาบัน

ส่วนสถาบันราชภัฏที่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มีเพียงสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา และสถาบันราชภัฏจันทรเกษมเท่านั้น

ต่อมาเมื่อกรมการฝึกหัดครูจัดทำกรอบแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 1 (2535 - 2539) โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีความสามารถในการประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตและปรับตัวได้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และมุ่งเน้นการกระจายโอกาสทางการอุดมศึกษา ในรูปแบบต่างๆ ไปสู่ผู้ด้อยโอกาสให้มากขึ้น ทั้งนี้โดยการพัฒนาวิทยาลัยครูให้มีศักยภาพ ความพร้อม ความคล่องตัวในการปฏิบัติการทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลัก (แผนพัฒนา การศึกษา ระยะที่ 7 (2535 - 2539), กรมการฝึกหัดครู)

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว การจัดทำรายละเอียดแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 7 ได้มีการเตรียมการทางด้านการจัดตั้งคณะวิชาและขยายโปรแกรมวิชาเพิ่มขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนาฏศิลป์ ได้มีโครงการพัฒนาคณะวิชาศิลปกรรมศาสตร์ โดยมีวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช สหวิทยาลัยทักษิณและหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู เป็นผู้รับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อขยายฐานวิชาการวิชาชีพศิลปกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา การศึกษาท้องถิ่น และเป็นการกระจายโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษาลงสู่ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาวิชาชีพและกำลังคนจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่ความต้องการของสังคมอุตสาหกรรม

2. เพื่อผลิตบัณฑิตวิชาชีพศิลปะ ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม สามารถประกอบอาชีพอิสระ และมีการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ท้องถิ่นภาคใต้และของชาติ

3. เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิจัย เผยแพร่และให้บริการทางวิชาชีพศิลปกรรมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็น การทำนุ บำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม อันเป็นมรดกของท้องถิ่นและของชาติ

ระยะเวลาดำเนินการตามโครงการ 5 ปี (2535 - 2539) โดยมีเป้าหมายพัฒนาหลักสูตรใหม่รับนักศึกษาโปรแกรมวิชาต่างๆ 6 โปรแกรมวิชา คือ วิชาศิลป ดนตรีสากล การออกแบบ 2 มิติ การออกแบบ 3 มิติ นาฏศิลป์ไทย และการแสดงพื้นบ้าน (แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539)

ในปัจจุบันได้มีสถาบันราชภัฏบางแห่ง ที่ได้จัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ อันได้แก่สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต แต่ยังไม่มีการรับนักศึกษาในส่วนของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ไทย ยังไม่มีการอนุมัติหลักสูตรใหม่ แต่คาดว่าในอนาคตหากสถาบันราชภัฏใดมีความพร้อม ก็จะจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ และจัดหลักสูตรของแต่ละสถาบันขึ้นเอง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีการร่างหลักสูตรและการจัดตั้งภาควิชาศิลปะการละครขึ้นใน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแยกตัวออกมาจากสาขาวิชาภาษา และวรรณคดีอังกฤษ เปิดสอนเป็นวิชาโทก่อน เมื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สร้างหลักสูตรศิลปะการละครขึ้น และเปิดสอนเป็นวิชาเอกใน พ.ศ. 2529 หลักสูตรนี้มีการจัดการศึกษาแตกต่างไปจากหลักสูตรศิลปการละครของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตใน 3 สาขา คือ วรรณกรรม การละคร ศิลปะการละคร การละครเพื่อการศึกษาและพัฒนาสังคม ดังนั้น ถ้าหากนักศึกษาคนใด สนใจและมีทักษะในทางการแสดง การกำกับการแสดงหรือการสร้างฉาก เป็นต้น ก็จะเลือกเรียนสายศิลปะการละคร แต่ถ้าหากไม่มีทักษะดังกล่าวก็จะมุ่งไปเรียนด้านวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับวรรณคดี โดยเฉพาะทางการละครไทย ซึ่งยังมีการศึกษาค้นคว้าน้อยมาก (มัทนี รัตนิม, สัมภาษณ์) และภาควิชาต้องการผลิตบัณฑิตออกไปทำงานในด้านการอนุรักษ์ และสืบทอดให้มากยิ่งขึ้น ส่วนในสายการละครเพื่อการศึกษาและการพัฒนาสังคม จะมุ่งในการประยุกต์การละครเข้าไปใช้ในศาสตร์ต่างๆ หรือช่วยใน

การเรียนการสอนศาสตร์ต่างๆ ให้ดีขึ้น รวมทั้งมุ่งให้นำไปใช้ในการพัฒนาชนบท และเยาวชนด้วย แต่สิ่งที่ปรากฏเด่นชัดก็คือความพยายามที่จะใช้ศิลปะการละคร และนาฏศิลป์ของไทย เข้าไปผสมผสานกับศิลปะการละครตะวันตก เช่น การเสนอละครเพื่อการพัฒนาโดยใช้ศิลปะการแสดงที่ผสมผสานกับแจ๊สสมัยใหม่ การเล่าเรื่องด้วยการแห่ การเล่นลิเกเป็นภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

ปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ปรับปรุงใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการละคร (Theatre and Drama) ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2533 และในอนาคตกำลังเตรียมจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขานาฏศิลป์ไทยซึ่งปัจจุบันได้มีโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์แล้ว

จากลักษณะของการจัดการศึกษาของภาควิชาศิลปะการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังกล่าวมา แสดงให้เห็นแนวโน้มของการศึกษาในอนาคตที่มุ่งผลิตนักวิชาการ นักวิจัยควบคู่กับศิลปิน โดยเฉพาะนักวิชาการทางด้านศิลปะการละครของไทยที่ยังขาดแคลนอยู่มาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปิดสอนหลักสูตรนาฏศิลป์ในสถาบันแห่งนี้ ได้เริ่มขึ้นก่อนในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเปิดภาควิชาศิลปะการละคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 และมีการจัดแสดงละครแนวสากลทุกปี ซึ่งได้รับความสนใจและการยอมรับจากประชาชนและนิสิต นักศึกษาอย่างกว้างขวาง จะเห็นได้จากจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี และผู้สำเร็จการศึกษาได้งานทำ ทางด้านการละคร ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ มีชื่อเสียงหลายคน (สกลไศ พันรุมโกมล สัมภาษณ์ ช่างใน ชมนาค โสภณ, 2531) อาจกล่าวได้ว่า คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้บุกเบิก การศึกษาวิชาการละคร ขึ้นในมหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ได้ก่อตั้งคณะวิชาขึ้นมาใหม่ คือ คณะศิลปกรรมศาสตร์ การจัดตั้งคณะวิชาดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้วางนโยบายพัฒนาการศึกษาในสายศิลปะที่รวมอยู่ในภาควิชาต่างๆ มารวมขึ้นใหม่เป็นคณะศิลปกรรมศาสตร์ พร้อมทั้งได้ตั้งภาควิชานาฏยศาสตร์ขึ้น โดยวางจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตให้เป็นศิลปินในแนวลึก ซึ่งมี 2 ลักษณะซ้อนกันคือ เป็นทั้งศิลปินและนักวิชาการ อย่างไรก็ตามในการศึกษานั้น มุ่งเน้นการละครและการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นหลัก แต่จะผนวกวิชาความรู้ต่างๆ ของการละครตะวันตกและนาฏศิลป์นานาชาติเข้ามาด้วย โดยการจัดการศึกษาให้เลือกรเรียน 4 สายวิชา คือ นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ตะวันตก นาฏศิลป์พื้นเมือง และนาฏศิลป์ตะวันออก

ภาควิชานาฏยศาสตร์ ได้จัดทำหลักสูตรการสอนนาฏศิลป์ไว้พร้อม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 แต่มาเปิดรับนิสิตเข้ารับการศึกษารุ่นแรก เมื่อปี พ.ศ. 2531 และในปี พ.ศ. 2533 ก็ได้เปิดหลักสูตรใหม่ระดับบัณฑิตศึกษา คือ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทย นับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาแรกที่จัดการศึกษาวิชานาฏศิลป์ถึงระดับปริญญาโท และในอนาคตก็เตรียมจัดทำหลักสูตรใหม่ ระดับดุษฎีบัณฑิต ซึ่งคาดว่าจะสามารถเปิดสอนได้ในปี พ.ศ. 2542 (สุรพล วิสุทฺธิ์, สัมภาษณ์)

นอกจากสถาบันอุดมศึกษา ดังกล่าวมาแล้วในปัจจุบันนี้ ยังมีสถาบันและคณะวิชาอื่นๆ อีกที่จัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์และศิลปะการละครขึ้นใหม่อันได้แก่

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการแสดง พ.ศ. 2530 แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่เปิดสอนในสาขานี้

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง พ.ศ. 2530

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง (หลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี) พ.ศ. 2532

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชานาฏยสังคีต สาขาวิชา นาฏยศาสตร์ พ.ศ. 2536

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรทรวโรฒ ประสานมิตร เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2537

หลักสูตรนาฏศิลป์และการละครในต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทริน (อีแวนสตัน)

Northwestern University (Evanston)

หลักสูตรนาฏศิลป์ (Drama Program)

เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีเน้นการศึกษาทางวรรณคดี การละครแบบคลาสสิก ศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาษาอังกฤษ และศึกษาหลักสูตร Theatre ในโรงเรียนเกี่ยวกับการพูด (School of Speech) เน้นหนักที่การแสดงอย่างมีศิลปะ พยายามที่จะพัฒนาความเข้าใจและความชื่นชมต่อวรรณคดีด้านบทละคร หลักสูตรนี้ไม่เหมาะสำหรับนักศึกษาที่สนใจงานทางวิชาชีพ แต่เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาประวัติทางการละคร และจุดสำคัญของการพัฒนาปัญหาและเทคนิคที่มี

ไปใช้ข้อกำหนดสำคัญเพื่อให้เกิดความสมดุลของประวัติศาสตร์วรรณคดี และบทละคร จะมีความยืดหยุ่นพอสำหรับความสนใจพิเศษ นักศึกษาอาจจะต้องการวางแผนในการศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการศึกษาโปรแกรมนี้เป็นวิชาเอก จะต้องเรียนวิชาบังคับมาก่อน 2 unit จาก 2 กลุ่มต่อไปนี้ โดยเลือก 1 วิชา จากแต่ละกลุ่ม

กลุ่ม 1 CAS ได้แก่ รายวิชาต่อไปนี้

B 03 Introduction to Comedy

B 04 Introduction to Tragedy

B 12 Introduction to Drama

B 91-1 Modes of Theatre

กลุ่ม 2 Speech ได้แก่ รายวิชาต่อไปนี้

A 03 Analysis and Performance of Literature

A 10-3 Performance of Drama

A 40-1,2,3 Theatre in Context

A 43 Acting 1 : Basic Techniques

วิชาเอก 12 unit จะต้องประกอบด้วยวิชา c - level อย่างน้อย 9 unit โดยแยกเป็น ดังนี้

1) ศึกษาเกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของการละคร อย่างน้อย 6 หน่วย เรียนการละครก่อนปี 1850 (ไม่รวมเชคส์เปียร์) อย่างน้อย 3 หน่วย เรียนการละคร หลังปี 1850 อย่างน้อย 2 หน่วย

2) ศึกษาเกี่ยวกับการแสดงละคร และ Theatre อย่างน้อย 3 หน่วย จากวิชา

C 90-1 Performance Seminar

B 24 Adapting Narrative for Group Performance

C 18-1 Shakespeare 's Comedies : Performance and Criticism

C 18-2 Shakespeare 's Tragedies : Performance and Criticism

C 43-1,2,3 Acting I : Principles of Characterization

C 40-1,2 Stage Directing

C 41-1,2,3 Acting II : Analysis and Performance

C 46-1,2 Playwriting

3) ศึกษาเกี่ยวกับการละครอย่างน้อย 1 หน่วย ในรายวิชา C80 Seminar in Drama

4) รายวิชาที่เกี่ยวข้อง จะต้องศึกษาอย่างน้อย 4 หน่วย ในกลุ่มวิชา B หรือ C

Level โดยการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาที่เลือกเรียนได้แก่ สุนทรียศาสตร์ วิชาการวิพากษ์วิจารณ์ วัฒนธรรม มนุษยศาสตร์ วรรณคดี และวิชาสอนในการละคร ฯลฯ เป็นต้น

5) รายวิชา 420-C99-0 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง Independent Study inv Drama นักศึกษาที่เรียนในชั้นสูง ที่เลือกเรียน Drama เป็นวิชาเอก และได้ผ่านวิชา C80 เรียบร้อยแล้ว และต้องการรับโปรแกรม "Honors in Drama" จะต้องศึกษาใน Drama Program ให้สมบูรณ์ก่อน

หลักสูตรการแสดง (Theatre Program)

นักศึกษาผู้เรียนวิชาเอก Theatre ที่มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์นนี้ จะต้องเรียนวิชาการศึกษาทั่วไป และการฝึกอย่างเข้มข้นในศิลปะการแสดง หัวใจของโปรแกรม Theatre อยู่บนความคิดที่ว่า การแสดงที่ดีที่สุด คือ ผู้ซึ่งสามารถจะรวมความรู้ที่กว้างขวางกับทฤษฎีที่อยู่ในขอบเขตของการพัฒนาทักษะในการฝึกปฏิบัติเข้าด้วยกัน และจากความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาเอก Theatre นี้ ควรเลือกเรียนวิชาจาก 3 หมวด ต่อไปนี้

1. acting / directing / dance
2. design / technical
3. history / literature / criticism

หลักการทางการปฏิบัติ คือ Theatre Center Series ระหว่างปีการศึกษา และงาน Drama Festival ในช่วงฤดูร้อน The Theatre Center ได้กำหนดรายการการแสดงโดยปกติภาคละ 3 ครั้ง ผลงานมักจะอยู่ในระหว่างปีการศึกษา และภาคฤดูร้อน การแสดงจำนวนมากมาย รวมถึงการผลิต Studio theatre โดยการออกแบบผลงานของนักศึกษา

วิชาเอก Dance เป็นส่วนหนึ่งในแผนกของ Theatre วิชาเอก Dance นี้ ได้เตรียมนักศึกษาสำหรับวิชาอย่างลึกซึ้ง นักศึกษาจะต้องเตรียมตัวตลอดการเรียน และเรียนรู้วิธีพัฒนาด้านสติปัญญา การแสดงอย่างงดงาม และเป็นวิชาชีพ หลักสูตรยังให้เรียนทางด้าน การเขียนบทละคร การวิจัย และวิเคราะห์ และศึกษาเกี่ยวกับ choreography และเทคนิค นักศึกษาจะได้เรียน Dance ในรูปแบบต่างๆ เช่น Modern Dance , Jazz ภาควิชาจะสนับสนุนในการจัดผลงานการแสดงของนักศึกษา

ข้อกำหนดสำหรับวิชาเอก Theatre

1. วิชาเบื้องต้น คือ A 40 - 1,2,3 Theatre in Context
2. วิชาที่ไม่นับหน่วยกิต
3. เรียนวิชาในระดับ B หรือ C อย่างน้อยเรียน 5 วิชา จากระดับ B และ 5 วิชา หรือมากกว่า จากระดับ C และอย่างน้อยที่สุด 3 วิชา จากกลุ่มวิชาต่อไปนี้

กลุ่มการแสดง (Performance)

B 10	Training the Actor's voice
B 43 - 1,2,3	Acting I
C 39	Advance Acting
C 40 - 1,2	Stage Directing
C 41 - 1,2,3	Acting II
C 59	Directing for the Open Stage

กลุ่มประวัติศาสตร์และวรรณคดี (History / Literature)

B 44 - 1,2	The Development of Company Theatre
C 45 -1,2,3	History of Western Theatre Practice
C 62 - 1,2,3	Modern Drama
D 44	Dramatic Criticism

กลุ่มออกแบบ (Design)

B 40 -1,2,3	Stagecraft
B 41 -1,2,3,	Design Process
C 42 -1,2,3	Stage Lighting II
C 43 - 1,2,3	Scene Design II
C 44 - 1,2,3	Custume Design II
C 54 - 1,2,3	History of Costume and Decor

4. วิชา Outside speech เรียน 6 วิชา หรือมากกว่า ของ B - level โดยรวมกับกลุ่ม C - level อย่างน้อย 3 วิชา

5. วิชาเลือกต้องเรียน The School of Speech 18 หน่วยกิต

ข้อกำหนดสำหรับวิชาเอก Dance

1. วิชาเบื้องต้นคือ A 30 - 1,2,3 Introduction to the Dance Experience
2. B หรือ C level speech 3 วิชา
3. วิชาเลือกไม่นับหน่วยกิต อย่างน้อย 3 วิชา / เทอม
4. เลือกเรียนอย่างน้อย 9 วิชา จากกลุ่มวิชาต่อไปนี้

กลุ่มการแสดง (Performance) ได้แก่

- A 33 Movement for the Stage
- B 32 Dance Composition
- B 33 Choreography for the Music Stage
- C 32 Improvisation for Dance , Music and Theatre
- C 33 Dance and Music : Studies in Collaboration
- C 34 Advance Choreographic Study

กลุ่มประวัติศาสตร์ ทฤษฎี และการวิจารณ์ (History / Theory / Criticism) ได้แก่

- B30 History of the Dance
- B 31 Period Dance and Historical Movement Styles
- C 30 Dance Criticism
- C 35 Special Topics in Dance Research (Methods or history topics)
- CAS Dance History / theory courses

กลุ่มวิชาชีพศึกษา (Professional Studies)

- C 31 Summer Dance Institute
- C 35 Special Topics in Dance Research

(Dance science / medicine / design for dance)

- C 36 Labanotation
- C 37 Dance and Expressive Arts Therapies
- C 75 Dance in Education

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในเรื่อง วิเคราะห์หลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หลักสูตร หรือประเมินหลักสูตร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์และการละคร โดยแยกเป็นงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ

งานวิจัยในประเทศ

(1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน

ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพไว้หลายคนทั้งสาขาคนตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ สาขาเกษตรศาสตร์ และหลักสูตรนาฏศิลป์ ดังจะได้กล่าวตามลำดับต่อไป

ในปี พ.ศ. 2527 อรุณ วิวัฒน์ปฐม ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิชาเอกคนตรี ศึกษาในวิทยาลัยครู โดยศึกษาข้อมูลจากประชากร คือ อาจารย์วิทยาลัยครู อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสม โครงสร้างเนื้อหาสาระเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ คนตรีตะวันตกมากกว่าคนตรีไทย จำนวนหน่วยกิตคนตรีปฏิบัติมีน้อยเกินไป เนื้อหาส่วนใหญ่เหมาะสม

ปัจจัยเบื้องต้นสำหรับหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิต่ำกว่าเกณฑ์ สัดส่วนมาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย จำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียน การสอนยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่วนนักศึกษามีความเหมาะสมปานกลาง กระบวนการของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร นักศึกษาดำเนินการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีลักษณะเป็นผู้รับช้คำถาม และแสดงความคิดเห็นน้อย กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาได้รับผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการเรียนการสอนด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัยน้อย การประเมินผลตีผลพบว่า บัณฑิต วิชาเอกคนตรีศึกษามีคุณสมบัติเป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างน้อย

สุวรรณ กิตติเนาวรัตน์ (2529) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษาพยาบาล และศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรพยาบาลศาสตร์กับแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เป็นการวิจัยเอกสารหลักสูตรของสถาบันการศึกษาพยาบาล 6 หลักสูตร โดยวิเคราะห์ องค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ผลการวิจัย ในด้านจุดมุ่งหมาย กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ยึดสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอน และในด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ส่วนใหญ่จะประเมินผลหลังเรียน และใช้เกณฑ์อิงกลุ่ม สำหรับความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ กับแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีค่าศัพท์ที่เป็นความถี่รวบยอดทางสาธารณสุข ในหลักสูตรของสถาบันต่างๆ อยู่ระหว่าง ร้อยละ 28.47 - 53.57 ของค่าศัพท์ที่เป็นความถี่รวบยอดทางสาธารณสุขในแผน พัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ 6

ผ่องใส ศุภจรรยารักษ์ (2531) ได้วิจัยศึกษาแนวโน้มของวิชาชีพเลขานุการในปีพุทธศักราช 2540 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย มุ่งศึกษาครอบคลุมเฉพาะแนวโน้มเกี่ยวกับ บทบาท คุณสมบัติ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและผลกระทบต่อวิชาชีพ แนวทางการจัดการศึกษาวิชาชีพ เลขานุการระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับสภาพองค์การในอีก 10 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2540) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเลขานุการ จำนวน 24 คน

ผลการวิจัยพบว่า เลขานุการควรมีคุณวุฒิขั้นต่าระดับปริญญาตรี มีความรู้ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ มีความตั้งใจทำงาน สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเชื่อมั่นในตนเอง ในการเป็นที่ปรึกษาดูแลเกี่ยวกับเรื่องเวลา และการนัดหมาย เป็นผู้สื่อข่าวที่ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้บริหารกับบุคคลอื่นทั้งภายในและภายนอกองค์การ เป็นประชาสัมพันธ์และภาพพจน์ของผู้บริหารและองค์การ ต่อบุคคลภายนอก

ในด้านผลกระทบของเทคโนโลยีนั้น เลขานุการต้องพร้อมที่จะปรับตนเองให้เข้ากับระบบ การทำงานที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

ในด้านผลกระทบของเทคโนโลยีนั้น เลขานุการต้องพร้อมที่จะปรับตนเองให้ เข้ากับระบบ การทำงานที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

ด้านหลักสูตรและการสอน ควรเน้นบุคลิกลักษณะความเป็นเลขานุการ ความเข้าใจ ภาระงานวิชาชีพ กวดขันความรู้ในด้านภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ควรเพิ่มความรู้พื้นฐานในด้าน คอมพิวเตอร์ การบริหารระบบสารสนเทศ โทรพิมพ์ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการดูงานในองค์การ ที่มีลักษณะต่างๆ กัน จัดสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และจัดปัจฉิมนิเทศให้เป็นรายวิชาบังคับเรียน ที่เตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนออกไปประกอบอาชีพ นอกจากนั้น อาจารย์ผู้สอน ควรต้อง สนใจ ติดตามความก้าวหน้า พัฒนาการและการเข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพ ทางด้านวิชาชีพ คหกรรมศาสตร์ งามจิตร์ จารุพันธ์ (2536) ได้ศึกษาแนวโน้มหลักสูตรและการเรียน การสอน คหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก โดยใช้การวิเคราะห์หลักสูตร และการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็กของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศึกษาแนวโน้มการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย เก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของ สังคมไทยในอนาคตจะมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว คือ บุคคลในครอบครัวตึงเครียด และ โครงสร้างครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจเป็นเหตุให้ การพัฒนาการและความเจริญเติบโตของเด็กมีอุปสรรค นำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังนั้น

แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษาควรได้เร่งผลิตบัณฑิตสาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็กที่มีจรรยาบรรณในด้านการเรียนการสอน เน้นกระบวนการความคิด และการสำรวจปัญหาในการตัดสินใจฝึกประสบการณ์วิชาชีพตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ควรกำหนดให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและต่ำกว่าศึกษาวิชาเกี่ยวกับครอบครัวศึกษา

(2) งานวิจัยเกี่ยวกับนาฏศิลป์

ชมนาด ไสภณ (2531) ได้ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ในประเทศไทย พัฒนาการของการจัดการศึกษาและอิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นการจัดการศึกษาโดยอิสระหรืออย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การจัดการศึกษาในราชสำนัก สำนักของเจ้านายและขุนนาง และสำนักของสามัญชน เป็นการจัดการศึกษาอย่างอิสระ โดยยึดถือการศึกษาในราชสำนักเป็นแบบอย่าง ประเภทที่ 2 เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แบบสากลหรืออย่างเป็นทางการ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา วิธีเข้าศึกษาและคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาก่อน หลักสูตรและการสอน ปริมาณเวลา และคุณวุฒิทางการศึกษา ตลอดจนเงินเดือนที่จะได้รับเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว

พัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 ยุคการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทยแบบแผนเดิม (ประมาณ พ.ศ. 1800 - 2452) มีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อความบันเทิงและประดับบารมี แล้วพัฒนาขึ้นเป็นการอาชีพ โดยรับผู้เข้าศึกษาทั้งชายและหญิงตั้งแต่ตัวเยาว์แต่สตรีจะถูกสงวนไว้เฉพาะในราชสำนักสำหรับพระมหากษัตริย์เท่านั้น การถ่ายทอดความรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของครูเป็นหลัก ด้วยวิธีการให้ปฏิบัติเลียนแบบอย่างครู และจดจำแบบ मुखปาฐะสืบต่อกันมา ยุคที่ 2 ยุคฟื้นฟูการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทย (พ.ศ. 2453 - 2478) มีการฟื้นฟูการศึกษาขึ้นใหม่ในราชสำนักและสำนักของเจ้านาย ด้วยการจัดการศึกษาแบบระบบ โรงเรียน แต่ยังคงใช้วิธีการศึกษาแบบเก่า ในขณะที่เดียวกันพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้นำรูปแบบของการละครตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ ทำให้ความสนใจในการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทย ลดความสำคัญลงไปโดยหันไปนิยมตามแบบอย่างตะวันตกสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ยุคที่ 3 ยุคการศึกษาวิชาชีพนาคศิลป์ไทยในสถาบันการศึกษา (พ.ศ. 2744 - 2529) การจัดการศึกษาได้พัฒนามาสู่ระบบสากลอย่างสมบูรณ์อยู่ในความควบคุมของรัฐบาล โดยรับบุคคลทั่วไปเข้าศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้กว้าง

หลักสูตรแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ผลิตนาฏศิลป์และผลิตครูนาฏศิลป์ ผู้สำเร็จการศึกษาจะเข้ารับราชการมากกว่าประกอบอาชีพอิสระ

อิทธิพลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาวิชานาฏศิลป์ไทย พบว่าในยุคที่ 1 และยุคที่ 2 ความสนพระทัยของพระมหากษัตริย์มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก ส่วนในยุคที่ 3 ลักษณะค่านิยมของผู้นำประเทศ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นปัจจัยแรกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รองลงมาได้แก่การเผยแพร่ความรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ อัตราการเพิ่มและลดอย่างรวดเร็วของประชากร และค่านิยมในการเข้าศึกษาของประชาชน

อุษา สบถุภย์ (2537) ศึกษาพฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์ไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ไทยภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ด้านวิธีสอนและลำดับขั้นการสอน การปลูกฝังความมีวินัยและคุณธรรมปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และการประเมินผลในวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 15 คน และอาจารย์ผู้สอนในภาควิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 24 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสอนภาคทฤษฎี อาจารย์ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย และใช้คำถามกระตุ้นให้นักศึกษา มีส่วนร่วมในการเรียนมากกว่าวิธีอื่นๆ มีการนำสื่อมาใช้น้อย การปลูกฝังความมีวินัยและคุณธรรมปฏิบัติมีน้อย โดยอาจารย์อบรมให้รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่ค่อยว่ากล่าวตักเตือนหรือปรามนักศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย โดยอาจารย์แสดงความเป็นกันเองด้วยท่วงท่า วาจา และสีหน้ายิ้มแย้มกับนักศึกษา ไม่ค่อยได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น ด้านการประเมินผลใช้วิธีสังเกตความสนใจในบทเรียนของนักศึกษา การถามคำถามในด้านความรู้ ความจำ และความเข้าใจ
2. การสอนภาคปฏิบัติ อาจารย์ใช้วิธีสาธิตทำรำให้นักศึกษารำตาม การอธิบายทำรำประกอบการสาธิต และการบอกนาฏยศัพท์ในขณะที่ต่อทำรำมากกว่าวิธีการอื่นๆ การฝึกปฏิบัติและเทคนิคการสอนที่สำคัญ คือ การแก้ไขข้อบกพร่องด้วยการจับทำรำให้นักศึกษา ส่วนสื่อการสอนที่ใช้ในการสอน คือ เครื่องบันทึกเสียง ด้านการปลูกฝังความมีวินัยและคุณธรรม อาจารย์ปฏิบัติมีน้อย โดยอาจารย์ให้นักศึกษารู้จักแบ่งงานหรือฝึกหัดเป็นกลุ่มในระดับปานกลาง การให้โอกาสนักศึกษาลงมือทำรำและการชมเชยนักศึกษาน้อยที่สุด ด้านการประเมินผลใช้วิธีการสังเกตทำรำจากการที่ นักศึกษาฝึกปฏิบัติ และการให้สอบปฏิบัติเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ตามประเภทของบทเรียนที่สอน ห้องเรียนภาคทฤษฎีไม่มีสภาพเหมาะสม

3. ด้านสภาพแวดล้อมของชั้นเรียน ห้องเรียนภาคทฤษฎีส่วนใหญ่มีสภาพเหมาะสมในการเรียนการสอน ห้องเรียน ภาคปฏิบัติมีจำนวนไม่เพียงพอ ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียงมีไม่ครบทุกชั้นเรียน และขาดแคลนวิดิทัศน์เป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เรื่องที่ควรดำเนินการ คือ การจัดโครงการฝึกอบรมอาจารย์ด้าน วิธีสอนภาคทฤษฎี และการสัมมนาอาจารย์เกี่ยวกับวิธีสอนภาคปฏิบัติในสมัยโบราณ และปัจจุบัน การปรับปรุงห้องเรียนให้มีความเป็นสัดส่วนและมีสภาพเหมาะสม การจัดหาทุนเสริมงบประมาณเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอนที่ขาดแคลน โดยใช้รายได้จากการจัดกิจกรรมการแสดงของวิทยาลัย และการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานเอกชนและสมาคมศิษย์เก่า

งานวิจัยในต่างประเทศ

เคนเนธ เลแลนด์ รัฟ (Ruff, Kenneth Leland, 1989) แห่งมหาวิทยาลัย Kansas State University ได้ทำการวิจัยในระดับปริญญาเอก เรื่อง การเปรียบเทียบหลักสูตรการละครระหว่างกลุ่มที่มีการเรียนแบบ 2 ปี และ 4 ปี ใน Region V South of the American Colledge Theatre Festival (รัฐไอโอวา แคนซัส มิสซูรี และเนบราสกา)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อกำหนดปริมาณของหลักสูตรการละคร สำหรับวิทยาลัยที่มีการเรียน แบบ 2 ปี และ 4 ปี และเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ที่มีอยู่ของกันและกัน การวิจัยมุ่งไปที่หลักสูตรการละครต่อไปนี้ คือ กลุ่มที่มีการเรียนแบบ 2 ปี และ 4 ปี วิทยาลัยที่เรียน 2 ปี ในภูมิภาคและในตัวเมือง วิทยาลัยที่มีการเรียนแบบ 2 ปี ที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ และวิทยาลัยที่มีการเรียนแบบ 2 ปี ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของ ACTF กับวิทยาลัยที่ไม่อยู่ใน ACTF ขอบข่ายของการสำรวจเกี่ยวข้องกับประชากร หลักสูตรที่ต้องศึกษา (การแสดง เครื่องแต่งกาย โครงสร้างของละคร และการเขียนบทละคร) และเครื่องอำนวยความสะดวกทางด้านสรีระ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ MONOVA ของ SPSSX

ผลการวิจัยสรุปว่า รูปแบบการเรียนของหลักสูตรการละคร แบบ 2 ปี ไม่แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปี ดังนั้นนักศึกษาที่อยู่ใน Region V South of the ACTF ควรจะมีสิทธิเรียนวิทยาลัยแบบใดก็ได้ และจากการเปรียบเทียบหลักสูตร พบว่าวิทยาลัยที่เรียนแบบ 4 ปี มักจะสอนการตัดเย็บหัตถกรรม และการประดิษฐ์เสื้อผ้า มากกว่าวิทยาลัยแบบ 2 ปี และจะมีเครื่องมือทางด้าน การประกอบฉาก ที่เก็บสิ่งของระบบแสงสี เสียง เครื่องมือที่ทำด้วยไม้ เครื่องมือที่ทำด้วยไม้ เครื่องมือที่ทำด้วยโลหะ และพลาสติกที่ดีกว่าด้วย

ข้อเสนอแนะ จากการวิจัยนี้ เห็นว่า ควรมีการยกระดับในด้านสภาพทั่วๆ ไป ของสิ่งอำนวยความสะดวกทางสตรีระ ในวิทยาลัยทั้ง 2 แบบ และเน้นเรื่องการประดิษฐ์ตัดเย็บเสื้อผ้า มากกว่าการออกแบบ

บาร์บารา ปารีซี (Parisi, Barbara 1991) แห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้ทำการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาเอก เรื่อง สถาบันด้านศิลปะ การละครอันเป็นที่รู้จักกันดีที่สุด 3 แห่ง ในบรู๊คลิน คือ สถาบันการศึกษาด้านดนตรีแห่งบรู๊คลิน ซึ่งก่อตั้งขึ้นปี 1859 ศูนย์ศิลปะการละครแห่งวิทยาลัยบรู๊คลิน ซึ่งก่อตั้งปี 1951 และศูนย์เซนต์แอนเพื่อการปฏิสังขรณ์และศิลปะ ซึ่งก่อตั้งปี 1979 เป็นหัวข้อใหญ่ในการวิจัยครั้งนี้

ประวัติของการแสดงด้านวัฒนธรรมของบรู๊คลินควรได้รับการจดจำว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และไม่ควรนำไปรวมกับประวัติวัฒนธรรมของเมืองนิวยอร์ก การวิจัยครั้งนี้เป็นการอนุรักษ์และจารึกประวัติวัฒนธรรมของเมืองบรู๊คลิน

การวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ สถาบัน 3 แห่งดังกล่าว ประวัติวัฒนธรรมและสาระด้านสังคมที่สถาบันทั้งสามมีการพัฒนาออกมาเป็นไปตามลำดับเวลา (สถาบันหรือศูนย์ศิลปะ, การละครนี้อาจให้คำนิยามได้ว่าเป็นองค์กรที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ ซึ่งเป็นผู้ผลิตดนตรี การรำละคร หรือการแสดงในรูปแบบที่เป็นศิลปะ หรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ผลิตเหล่านั้นโดยได้รับการอุปการะ และใช้ชื่อของสถาบัน) ประวัติแห่งภูมิหลังในการก่อตั้งสถาบันเหล่านี้ รวมทั้งการดำเนินการตามโปรแกรมและการจัดการ, สถาปัตยกรรม, การออกแบบและการก่อสร้าง อีกทั้งการปฏิสังขรณ์แล้วแต่ได้รับการจารึกไว้ นอกจากนี้ยังมีการเสนอวิสัยทัศน์ทางศิลปะเกี่ยวกับการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไปของสถาบันซึ่งเป็นการเปลี่ยนรายการของการละคร ดนตรี และการรำด้วย อนาคตจะเป็นการแสดงถึงวิสัยทัศน์แห่งการแสดงของเหล่าพันธมิตรอันหลากหลายในเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้

ในปัจจุบัน ศูนย์ศิลปะการละครแห่งวิทยาลัยบรู๊คลินได้เสนอการแสดงที่เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในขณะที่ สถาบันการศึกษาด้านดนตรีแห่งบรู๊คลินและเซนต์แอนน์ ต้องตาต้องใจกับผู้ชมรุ่นใหม่และผู้ชมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

ประวัติอันเป็นที่รับรู้และจารึกไว้ของศูนย์การแสดงทางศิลปะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นเพราะไม่มีประวัติของที่เหลืออยู่อีกในปัจจุบัน เมื่อนำการวิจัยขึ้นนี้กับการวิจัยของ Samaul Leiter ที่ทำให้มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ในปี 1968 เรื่อง "การละครที่ถูกต้องตามกฎหมายในบรู๊คลิน 1861 - 1898" (The Legitimate Theater in Brooklyn) มารวมเข้าด้วยกันจนเป็นการบันทึกถึงสถานที่อันมีอิทธิพลและเด่นสะดุดตาแห่งเมืองบรู๊คลิน ไว้ในประวัติศาสตร์การแสดงของอเมริกาเลยทีเดียว

กายแลน สจิวัด เมคฟอร์ด (Medford , Gailann Stewart 1994) แห่ง University of Maryland College Park ได้ศึกษาวิจัยในระดับปริญญาเอกเช่นกัน เรื่อง การทดสอบพัฒนาการของการละครเพื่อการศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยแห่งประวัติศาสตร์ของคนที่ดำซึ่งได้รับการคัดเลือกแล้วในสหรัฐอเมริกา ปี 1867 - 1990 สถาบันแห่งประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง คือที่มีชนอาฟริกัน - อเมริกัน และชนยุโรป - อเมริกัน ศึกษาอยู่ในระดับสูงต่างก็ค่อย ๆ ขอมรับการละครเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการทางการศึกษา โดยคู่ขนานไปกับการยอมรับเรื่องการละครอย่างค่อยเป็นค่อยไปของสังคมชาวอเมริกัน แม้ว่ากิจกรรมด้านการละครจะได้รับการบันทึกไว้ว่าเป็นเหตุการณ์นอกหลักสูตรที่มีขึ้นในมหาวิทยาลัยตั้งแต่สมัยก่อนโน้น คือ ปี 1698 แต่การละครก็ไม่ใช่ยอมรับให้เป็นวิธีการเกี่ยวกับการศึกษาจนกระทั่งถึงทศวรรษ 1920

วิทยาลัยสำหรับชาวอาฟริกัน - อเมริกัน ส่วนมากตั้งขึ้นหลังสงครามกลางเมือง และกิจกรรมด้านการละครก็ไม่ใช่ที่แพร่หลายจนจนกลางทศวรรษ 1920 บทวิจัยนี้ได้ตามร่องรอยของพัฒนาการด้านการละครเพื่อการศึกษาตั้งแต่ปี 1867 ถึงปี 1990 จากสถาบันดังกล่าว 7 แห่ง โดยอาศัยองค์การทางการศึกษาวิชาการ หลักสูตรที่ตีพิมพ์ไว้แล้ว และบทละครเพื่อการศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย แห่งประวัติศาสตร์ของชาวอาฟริกัน - อเมริกันนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มอันน่าสังเกตสะกดตา เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวอาฟริกัน - อเมริกัน รวมทั้งการอุดมศึกษาและการละครอเมริกันอีกด้วย

ซิมมอนส์ (Simmons 1980) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรดนตรีศึกษาที่มหาวิทยาลัยลามาาร์ เพื่อตัดสินใจว่า หลักสูตรตรงกับความต้องการของบัณฑิตหรือไม่ และมีรายวิชาหรือขอบข่ายการศึกษาใดบ้างที่มีคุณค่าน้อย หรือไม่มีคุณค่า ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตปริญญาตรีทางดนตรี 335 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ขอบข่ายการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ รายวิชาพื้นฐานการร่ำวง รายวิชาเอกดนตรี รายวิชาดนตรีปฏิบัติโท ทฤษฎีดนตรี แบบแผนดนตรีศึกษาตีตวรรษกรรมทักษะดนตรี ความสามารถส่วนบุคคล การใช้ภาษาอังกฤษ ความซาบซึ้งดนตรีและการสอนนักเรียน ขอบข่ายการศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ รายวิชาการศึกษา เรื่องความเข้าใจเด็ก บุคลิกภาพในการสอน และความรู้ทั่วไป

รายวิชาในขอบข่ายที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ คณิตศาสตร์ การปกครองแบบแผนดนตรี ระดับประถมศึกษา สัมมนาสำหรับการสอบปากเปล่าทักษะความเข้าใจที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ การสอนขับร้องระดับมัธยมศึกษา การเรียบเรียงเสียงประสานวงแจ๊ซ การเก็บบันทึกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือโสตทัศนะ

รายวิชาที่มีประสิทธิภาพได้แก่ รายวิชาวิชาเอกดนตรี และทฤษฎีดนตรี รายวิชาที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด คือ แบบแผนดนตรีระดับประถมศึกษา และคณิตศาสตร์

ความแข็งแกร่งหลัก ๆ ของหลักสูตรมีดังนี้คือ ทฤษฎีดนตรี คณะดนตรี รายวิชาเอกดนตรี ความอ่อนแอที่สำคัญในหลักสูตรได้แก่ ดนตรีระดับประถมศึกษา รายวิชาแบบแผนดนตรีเน้นไม่เพียงพอ การอำนวยความสะดวกจับร้อง

ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความถี่สูงได้แก่ การสอนนักศึกษาจำเป็นต้องให้ประสบการณ์ทางปฏิบัติมากขึ้น และรายวิชาแบบแผนดนตรีจำเป็นต้องเน้นรายละเอียดเฉพาะเพิ่มเติม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย